

Straffrättsliga frågor

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar utskottet olika straffrättsliga frågor som väckts under den allmänna motionstiden år 2000.

Motionerna tar upp frågor om brott och påföljderna för brott, t.ex. om en svensk tortyrslagstiftning, brott med homofobiska eller rasistiska motiv, sexualbrott begångna mot barn, IT-relaterad brottslighet, livstidsstraffet, domstolarnas straffmätning och påföljderna för narkotikabrott.

Utskottet hänvisar i betänkandet till att gällande regelverk är ändamålsenliga och till pågående utredningar och beredningsarbete. Mot den bakgrunden föreslår utskottet att samtliga motioner avslås.

I ärendet finns 14 reservationer, varav fem från (m), en från (v), en från (kd), en från (mp), en från (c), två från (fp), två från (m, fp) och en från (v, mp, fp). Vidare finns två särskilda yttranden, varav ett från (m) och ett från (m, kd, c, fp).

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	4
Utskottets överväganden	8
Inledning.....	8
Frågor om brott.....	8
Ett särskilt tortyrbrott, m.m.	8
Brott mot homosexuella m.fl.	12
Sexualbrott, m.m.....	15
Försäljning av sexuella tjänster.....	16
Barnpornografi	17
Uthyrning av videofilmer till barn under 15 år	17
Elektroniska anslagstavlor	19
IT-relaterad brottslighet	20
Psykisk misshandel.....	21
Rån	22
Tillgrepp av militära vapen och ammunition.....	23
Klotter.....	23
Brott mot poliser m.fl. i deras tjänsteutövning.....	24
Övergrep i rättssak.....	25
Varusmuggling	26
Trafikbrott.....	28
Rattfylleri.....	28
Vårdslöshet i trafik	29
Frågor om straff.....	30
Psykiskt störda lagöverträdare	30
Livstidsstraffet	31
Återfall i brott	32
Strängare straff	33
Straffmätningen	35
Nöd och nödvärn	37
Påföljderna för narkotikabrott.....	37
Straffen inom EU för vissa brott.....	39
Övriga frågor	40
Vapentillstånd, m.m.....	40
Språket i brottsbalken	42
Reservationer.....	43
1. Skadestånd vid tortyr, m.m. (punkt 2), (v).....	43
2. Diskriminering på grund av kön (punkt 5), (mp).....	43
3. Försäljning av sexuella tjänster (punkt 7), (m, fp).....	44
4. Barnpornografi (punkt 8), (kd)	44
5. Elektroniska anslagstavlor (punkt 10), (c).....	45

6. IT-relaterad brottslighet (punkt 11), (m, fp).....	45
7. Psykisk misshandel (punkt 12), (fp).....	46
8. Rån (punkt 13), (m).....	46
9. Brott mot poliser m.fl. i deras tjänsteutövning (punkt 16), (m).....	46
10. Livstidsstraffet (punkt 21), (v, mp, fp).....	47
11. Återfall i brott (punkt 22), (m).....	48
12. Återfall i brott (punkt 22), (fp).....	48
13. Strängare straff (punkt 23), (m).....	49
14. Påföljderna för narkotikabrott (punkt 26), (m).....	50
Särskilda yttranden.....	51
1. Klotter, (m, kd, c, fp).....	51
2. Vapentillstånd m.m., (m).....	51
Förteckning över behandlade förslag.....	52
Motioner från allmänna motionstiden.....	52

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Ett särskilt tortyrbrott, m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Ju705 (delvis), 2000/01:Ju719 och 2000/01:U635 yrkande 3.

2. Skadestånd vid tortyr, m.m.

Riksdagen avslår motion 2000/01:Ju705 (delvis).

Reservation 1 (v)

3. Brott mot homosexuella, bisexuella och transpersoner

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Ju713, 2000/01:Ju724 yrkandena 2 och 5, 2000/01:Ju921 yrkande 5, 2000/01:L459 yrkande 10 och 2000/01:So450 yrkande 18.

4. Brott med rasistiska motiv

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Ju727 och 2000/01:So450 yrkande 19.

5. Diskriminering på grund av kön

Riksdagen avslår motion 2000/01:A808 yrkande 12.

Reservation 2 (mp)

6. Sexualbrott, m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Ju717, 2000/01:Ju728, 2000/01:Ju732, 2000/01:Ju734 och 2000/01:So455 yrkande 4.

7. Försäljning av sexuella tjänster

Riksdagen avslår motion 2000/01:Ju716.

Reservation 3 (m, fp)

8. Barnpornografi

Riksdagen avslår motion 2000/01:Ju715.

Reservation 4 (kd)

9. Uthyrning av videofilmer till barn under 15 år

Riksdagen avslår motion 2000/01:Ju929 yrkande 8.

10. Elektroniska anslagstavlor

Riksdagen avslår motion 2000/01:K341 yrkande 4.

Reservation 5 (c)

11. IT-relaterad brottslighet

Riksdagen avslår motion 2000/01:T717 yrkande 14.

Reservation 6 (m, fp)

12. Psykisk misshandel

Riksdagen avslår motion 2000/01:A812 yrkande 17.

Reservation 7 (fp)

13. Rån

Riksdagen avslår motion 2000/01:Ju712.

Reservation 8 (m)

14. Tillgrepp av militära vapen och ammunition

Riksdagen avslår motion 2000/01:Ju921 yrkande 8.

15. Klotter

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Ju707 och 2000/01:Ju805.

16. Brott mot poliser m.fl. i deras tjänsteutövning

Riksdagen avslår motion 2000/01:Ju708.

Reservation 9 (m)

17. Övergrepp i rättssak

Riksdagen avslår motion 2000/01:Ju930 yrkande 9.

18. Varusmuggling

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Ju704 och 2000/01:Ju720.

19. Trafikbrott

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Ju726 och 2000/01:T211 yrkande 7.

20. Psykiskt störda lagöverträdare

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Ju703 och 2000/01:Ju729.

21. Livstidsstraffet

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Ju702, 2000/01:Ju706, 2000/01:Ju710 yrkande 1, 2000/01:Ju921 yrkande 20 och 2000/01:Ju933 yrkande 28.

Reservation 10 (v, mp, fp)

22. Återfall i brott

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Ju911 yrkande 4, 2000/01:Ju928 yrkande 1 och 2000/01:Ju933 yrkande 27.

Reservation 11 (m)

Reservation 12 (fp)

23. Strängare straff

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Ju911 yrkande 2 och 2000/01:Ju928 yrkandena 2, 4, 5 och 6.

Reservation 13 (m)

24. Straffmätningen

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Ju722 och 2000/01:Sf611 yrkande 10.

25. Nöd och nödvärn

Riksdagen avslår motion 2000/01:Ju733.

26. Påföljderna för narkotikabrott

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Ju701, 2000/01:Ju723 och 2000/01:Ju931 yrkande 8.

Reservation 14 (m)

27. Straffen inom EU för vissa brott

Riksdagen avslår motion 2000/01:Ju914 yrkande 3.

28. Vapentillstånd, m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Ju714, 2000/01:Ju725 och 2000/01:Ju902.

29. Språket i brottsbalken

Riksdagen avslår motion 2000/01:Ju718.

Stockholm den 6 mars 2001

På justitieutskottets vägnar

Fredrik Reinfeldt

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Reinfeldt (m), Ingvar Johnsson (s), Märta Johansson (s), Margareta Sandgren (s), Ingemar Vänerlov (kd), Anders G Högmark (m), Ann-Marie Fagerström (s), Maud Ekendahl (m), Morgan Johansson (s), Yvonne Oscarsson (v), Ragnwi Marcelind (kd), Jeppe Johnsson (m), Kia Andreasson (mp), Gunnel Wallin (c), Siw Persson (fp), Göran Norlander (s) och Sven-Erik Sjöstrand (v).

Utskottets överväganden

Inledning

I detta betänkande behandlar utskottet ett antal motioner som väckts under den allmänna motionstiden år 2000. Motionerna rör i huvudsak frågor om brott och påföljder för brott.

Frågor om brott

Ett särskilt tortyrbrott, m.m.

I motion U635 (v, kd, c, fp, mp) begärs en utredning om att tillskapa ett särskilt tortyrbrott i svensk lagstiftning. Liknande önskemål framförs i motion Ju705 (v).

Svensk lagstiftning upptar inte något självständigt tortyrbrott. Tortyrhandlingar är emellertid straffbara enligt olika bestämmelser, främst de i 3 och 4 kap. brottsbalken (dvs. brott mot liv och hälsa eller mot frihet och frid). I vart fall torde en tortyrhandling vara att bedöma åtminstone som misshandel.

Sverige har ratificerat en av Förenta nationernas generalförsamling den 10 december 1984 antagen konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, den s.k. tortyrkonventionen (prop. 1985/86:17, bet. UU11, rskr. 38).

Konventionen upptar 33 artiklar. Här kan följande nämnas.

I konventionen förstås med tortyr varje handling genom vilken allvarlig smärta eller svårt lidande, fysiskt eller psykiskt, medvetet tillfogas någon antingen för sådana syften som att erhålla en information eller bekännelse av honom eller en tredje person, att straffa honom för en gärning som han eller en tredje person har begått eller misstänks ha begått eller att hota eller tvinga honom eller en tredje person eller också av något skäl som har sin grund i någon form av diskriminering, under förutsättning att smärtan eller lidandet åsamkas av eller på anstiftan eller med samtycke eller medgivande av en offentlig tjänsteman eller någon annan person som handlar såsom företrädare för det allmänna. Tortyr innefattar inte smärta eller lidande som uppkommer enbart genom eller är förknippade med lagenliga sanktioner (artikel 1.1).

Varje konventionsstat skall vidta effektiva legislativa, administrativa, rättsliga eller andra åtgärder för att förhindra tortyrhandlingar inom varje territorium under dess jurisdiktion (artikel 2.1).

Varje konventionsstat skall härvid säkerställa att alla tortyrhandlingar utgör brott enligt dess strafflag. Detsamma gäller försök att utöva tortyr samt av någon person vidtagen handling som utgör medverkan till eller deltagande i tortyr. Tortyrbrotten skall beläggas med adekvata straff (artikel 4).

I konventionen stadgas vidare att varje konventionsstat skall vidta åtgärder för att kunna hävda domsrätt för i konventionen avsedda brott i följande fall:

- a) när brottet begås inom något territorium under dess jurisdiktion eller ombord på fartyg eller luftfartyg som är registrerat i den staten;
- b) när den påstådde förövaren är medborgare i den staten;
- c) när offret är medborgare i den staten, om denna stat anser det vara lämpligt.

Varje konventionsstat skall också vidta åtgärder för att kunna lagföra en påstådd förövare som anträffas inom dess territorium, om den inte utlämnar honom till en annan konventionsstat som har jurisdiktion enligt konventionen (artikel 5).

I propositionen framhöll departementschefen att konventionens definition av tortyr inte innebar några svårigheter från svensk rätts synpunkt. En sådan handling föll oftast i vart fall under begreppet misshandel i brottsbalken. Därunder föll nämligen handlingar som orsakade fysisk smärta eller skada, men också svårare former av psykisk skada. De handlingar som ligger nära gränsen till misshandel torde ofta vara straffbara enligt gällande bestämmelser enligt 3 eller 4 kap. brottsbalken. Gällande svenska bestämmelser torde väl täcka innehållet i artikel 1, framhöll departementschefen.

När det så gällde förpliktelsen enligt artikel 4 att se till att tortyrhandlingar utgör brott enligt konventionsstatens strafflag, täckte, enligt departementschefen, brotten i 3 kap. och 4 kap. brottsbalken sammanställda med medverkansreglerna i 23 kap. brottsbalken konventionens krav. Han konstaterade också att försök till misshandel, som inte är ringa, var straffbart enligt 3 kap. 10 § brottsbalken (numera 3 kap. 11 §). Det borde även noteras att en tortyrhandling naturligtvis kunde vara straffbar också enligt andra bestämmelser, t.ex. som övergrepp i rättssak (17 kap. 10 § brottsbalken).

Vad gällde bestämmelserna om tillämplig strafflag i artikel 5 ansåg departementschefen att reglerna i 2 kap. brottsbalken om svensk lags tillämplighet uppfyllde konventionens krav. Visserligen gav svensk lag inte alltid möjlighet att lagföra en gärning som begåtts mot ett svenskt brottsoffer utomlands men en sådan skyldighet följde inte heller av konventionen (prop. s. 12 f).

Sammanfattningsvis ansåg departementschefen att Sveriges tillträde till tortyrkonventionen inte påkallade några ändringar i svensk lagstiftning.

Utrikesutskottet hade ingen erinran mot denna bedömning.

Justitieutskottet prövade motionsönskemål liknande de nu aktuella i januari 2000. Utskottet hade därvid inte några invändningar mot de bedömningar som gjordes i samband med Sveriges ratifikation av tortyrkonventionen. Utskottet anförde vidare att gällande svensk lagstiftning alltså täcker de krav som tortyrkonventionen ställer på Sverige. Något behov av att införa en längre gående lagstiftning hade inte heller visats i rättstillämpningen. Utskottet fann därför inte skäl att förorda en sådan lagstiftning (bet. 1999/2000:JuU7 s. 10 f).

I sammanhanget bör nämnas att regeringen den 12 oktober 2000 beslutade att tillsätta en utredare som skall se över den svenska straffrättsliga lagstiftningen när det gäller sådana s.k. internationella brott som enligt folkrätten skall föranleda individuellt straffrättsligt ansvar, t.ex. folkmord och folkrätts-

brott (dir. 2000:76). Vid översynen i denna del skall utredaren särskilt beakta den för straffrätten relevanta utvecklingen inom folkrätten.

Bland annat skall utredaren, mot bakgrund av den senaste tidens debatt när det gäller frågan om svenska domstolars möjligheter att pröva anklagelser mot utländska diktatorer eller f.d. diktatorer om exempelvis tortyr, överväga om de svenska straffbestämmelsernas utformning kan få alltför begränsade konsekvenser för de svenska myndigheternas möjligheter att pröva anklagelser om sådana gärningar som begåtts utomlands.

Uppdraget skall redovisas till regeringen senast den 31 oktober 2002.

Utskottet delar i och för sig motionärernas uppfattning att det är viktigt att säkerställa att svensk lag täcker de brottsliga handlingar som omfattas av tortyrkonventionen. En utredare har också tillsatts för att se över bl.a. denna fråga. Härigenom får motionärernas önskemål anses vara tillgodosedda. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna Ju705 och U635 i här berörda delar.

I motion Ju719 (kd) begärs att preskriptionsbestämmelserna såvitt avser folkmord upphävs samt att Sverige gör vissa konventionsåtaganden i denna fråga.

Av lagen (1964:169) om straff för folkmord följer att den som förövar gärning, för vilken enligt lag är stadgat fängelse i fyra år eller däröver, mot en nationell, etnisk, rasmässigt bestämd eller religiös folkgrupp med avsikt att förgöra gruppen helt eller delvis skall dömas för folkmord. Påföljden för brottet skall bestämmas till fängelse på viss tid, lägst fyra och högst tio år, eller på livstid.

Enligt svensk lagstiftning preskriberas alla brott efter viss tid. Bestämmelserna härom finns intagna i 35 kap. brottsbalken. Av 35 kap. 1 § brottsbalken följer att påföljd inte får ådömas om den misstänkte inte häktats eller erhållit del av åtal för brottet inom en viss tid, vilken är relaterad till det svåraste straffet som kan följa på brottet. Om livstids fängelse kan följa på brottet, såsom är fallet med folkmord, är preskriptionstiden 25 år.

Inom ramen för den ovan nämnda översynen av den svenska straffrättsliga lagstiftningen såvitt gäller internationella brott skall utredaren också överväga frågor om preskription (dir. 2000:76). Enligt regeringen finns det starka skäl att bibehålla principen att brott skall kunna preskriberas. Samtidigt har, anför regeringen, olika händelser på senare tid visat på behovet av att på nytt överväga frågan om det verkligen är rimligt att ha regler om preskription även för de allvarligaste internationella brotten enligt folkrätten. Det finns därför skäl att nu utreda om inte reglerna om preskription för sådana brott bör avskaffas. Översynen i denna del bör även avse möjligheten att avskaffa preskription för redan begångna brott som ännu inte har preskriberats.

Utskottet konstaterar att den av regeringen tillsatta utredaren bl.a. skall överväga om reglerna om preskription för vissa brott, t.ex. folkmord, bör avskaffas. Detta arbete bör inte föregripas. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion Ju719.

I motion Ju705 (v) begärs vidare en översyn av reglerna om forum i tvistemål. Motionärerna ifrågasätter om dagens regler gör det möjligt att i Sverige pröva anspråk som avser skadestånd på grund av krigsförbrytelser och andra grova kränkningar av mänskliga rättigheter.

Motionsönskemålet rör i första hand frågan om svensk domstols behörighet.

Vissa bestämmelser i ämnet finns i lagen (1998:538) om domstols internationella behörighet och om verkställighet av utländska domar enligt Brysselkonventionen och i lagen (1992:794) med anledning av Sveriges tillträde till Luganokonventionen. Luganokonventionen har ratificerats av EU:s samtliga nuvarande medlemsstater och av EFTA-staterna Island, Norge och Schweiz. Brysselkonventionen kan endast tillträdas av EU:s medlemsstater. Båda konventionerna gäller som lag här i landet. Enligt konventionerna kan en talan avseende skadestånd utanför avtalsförhållanden mot den som har hemvist i en konventionsstat väckas i en annan konventionsstat vid domstolen i den ort där skadan inträffade.

För det fall någon konventionsbaserad lag inte är tillämplig gäller som huvudregel att en tvist är underkastad svensk domsrätt, om svensk lag anvisar ett forum här i landet. Reglerna om forum i tvistemål innebär – såvitt nu är aktuellt – i huvudsak följande.

Enligt 22 kap. 1 § rättegångsbalken får talan mot den misstänkte om enskilt anspråk med anledning av brott föras i samband med åtal för brottet. Om talan inte förs i samband med åtalet skall talan föras i den för tvistemål stadgade ordningen. Det sistnämnda innebär att svarandens hemvist avgör i vilken domstol talan skall föras.

Mot den som inte har känt hemvist vare sig inom eller utom riket får talan väckas där han uppehåller sig. Om den sökta är svensk medborgare som uppehåller sig utom riket eller om hans uppehållsort är okänd, kan talan mot honom föras där han inom riket senast haft hemvist eller uppehållit sig.

Mot den som inte har känt hemvist inom riket får, i fråga om tvist som gäller betalningsskyldighet, talan föras där vederbörande har egendom.

En talan i anledning av en skadegörande handling får vidare tas upp i den ort där handlingen företogs eller där skadan uppkom.

Det anförda innebär – såvitt gäller utländska medborgare med hemvist utomlands – att en talan som enbart avser skadestånd på grund av brott begånget utomlands i praktiken inte kan föras här.

När det gäller verkställighet av domar är huvudregeln att domar som meddelats i en annan stat inte erkänns, om det inte finns någon överenskommelse om annat. De ovan nämnda Bryssel- och Luganokonventionerna innehåller bl.a. bestämmelser om erkännande av utländska domar på privaträttens område.

Utskottet uttalade sig om liknande motionsönskemål under våren år 1999. Utskottet höll i och för sig med motionärerna om att skadestånd många gånger är en viktig sanktion för att en målsägande skall få upprättelse. När det gällde motionsönskemålet ville utskottet dock erinra om att redan gällande

regler ger en möjlighet att föra en skadeståndstalan här om åtalet prövas här. Att föra en skadeståndstalan i den aktuella typen av mål utan samband med ett åtal framstod enligt utskottet som orealistiskt av flera skäl, bl.a. skulle målsäganden inte ha den fördel i fråga om utredningen om den skadegörande handlingen som samordningen med ett åtal normalt sett innebär. Härtill kom att en sådan dom med stor sannolikhet endast skulle kunna verkställas i stater inom EU eller i Norge, Island och Schweiz. Mot denna bakgrund var utskottet inte berett att förorda att ett utredningsarbete sattes i gång i frågan (bet. 1998/99:JuU26 s. 15 f).

Utskottet vidhåller sina tidigare uttalanden i frågan och föreslår att riksdagen avslår motion Ju705 i här behandlad del.

Brott mot homosexuella m.fl.

Ett stort antal motioner tar upp frågor om brott med homofobiska och rasistiska motiv. I motion Ju921 (c) begärs att skyddet för homosexuella och bisexuella skall förstärkas. I samma syfte begärs i motionerna Ju713 (kd) och So450 (mp) att bestämmelsen om hets mot folkgrupp skall utvidgas till att omfatta även homosexuella. Vidare begärs i motionerna Ju724 (v, s, c, fp, mp) och L459 (fp) en översyn av tillämpningen av bestämmelsen i 29 kap. 2 § 7 brottsbalken vid homofobiska brott. När det gäller brott med rasistiska motiv begärs i motion So450 (mp) att åtgärder vidtas för att förstärka kampen mot sådana brott. Liknande synpunkter, men mer övergripande, framförs i motion Ju727 (s). Här pekar motionären särskilt på det hot mot det demokratiska samhällssystemet som den tilltagande våldsanvändningen utgör. Han föreslår att det i brottsbalken införs ett nytt kapitel rubricerat brott mot demokratin.

Vidare berörs i några motioner frågor om diskriminering. Motionärerna bakom motion Ju724 (v, s, c, fp, mp) begär att bestämmelsen om olaga diskriminering utvidgas till att omfatta även s.k. transpersoner, medan motionären bakom motion A808 (mp) begär att 1999 års diskrimineringsutredning (se nedan s. 14) i tilläggsdirektiv skall ges i uppdrag att överväga om även diskriminering på grund av någons kön bör förbjudas.

I 16 kap. 8 § brottsbalken föreskrivs att den som i uttalande eller i annat meddelande som sprids hotar eller uttrycker missaktning för folkgrupp eller annan sådan grupp av personer med anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung eller trosbekännelse döms för hets mot folkgrupp. Straffet för brottet skall bestämmas till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter.

I 16 kap. 9 § första stycket brottsbalken föreskrivs att en näringsidkare som i sin verksamhet diskriminerar någon på grund av hans ras, hudfärg, nationella eller etniska ursprung eller trosbekännelse genom att inte gå honom tillhanda på de villkor som näringsidkaren i sin verksamhet tillämpar i förhållande till andra skall dömas för olaga diskriminering. Straffet för brottet skall bestämmas till böter eller fängelse i högst ett år.

Enligt paragrafens andra stycke tillämpas den nämnda bestämmelsen också på den som är anställd i näringsverksamhet eller annars handlar på en näringsidkares vägnar samt på den som är anställd i allmän tjänst eller innehar allmänt uppdrag.

Vidare gäller, enligt paragrafens tredje stycke, att ansvar för olaga diskriminering också drabbar anordnare av allmän sammankomst eller offentlig tillställning och medhjälpare till sådan anordnare, om han diskriminerar någon på grund av hans ras, hudfärg, nationella eller etniska ursprung eller trosbekännelse genom att vägra honom tillträde till sammankomsten eller tillställningen på de villkor som gäller för andra.

Slutligen gäller, enligt paragrafens fjärde stycke, att om någon som avses i paragrafens första–tredje stycke på där angivet sätt diskriminerar annan på grund av att denne har homosexuell läggning, inträder likaledes ansvar för olaga diskriminering.

För straffbarhet fordras att det avgörande motivet för gärningen varit någons ras, hudfärg, nationella eller etniska ursprung, trosbekännelse eller homosexuella läggning.

Av 29 kap. 2 § 7 brottsbalken följer att det, vid bedömningen av straffvärdet för ett brott, skall ses som en försvårande omständighet om ett motiv för brottet varit att kränka en person, en folkgrupp eller en annan sådan grupp av personer på grund av ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse eller annan liknande omständighet.

Med annan liknande omständighet avses enligt motivuttalanden till bestämmelsen främst sexuell läggning (prop. 1993/94:101 s. 22).

Det kan i sammanhanget nämnas att det även utanför det straffrättsliga området finns lagstiftning som förbjuder diskriminering på olika grunder. Till exempel följer det av 15–16 §§ jämställdhetslagen (1991:433) att det i arbetslivet är förbjudet att diskriminera en person på grund av dennes kön. Förbuden mot könsdiskriminering avser diskriminering vid anställning m.m., beträffande löne- och andra anställningsvillkor, genom arbetsledning samt vid uppsägning och omplacering m.m. De åtgärder som blir aktuella vid otillåten könsdiskriminering är av civilrättslig karaktär, t.ex. kan ett avtal förklaras ogiltigt eller skadestånd utgå.

Regeringen beslutade den 20 augusti 1998 att en parlamentariskt sammansatt kommitté skulle tillsättas med uppdrag att utreda frågor om straffansvar för deltagande i organisationer som sysslar med brottslig verksamhet samt vissa andra frågor med anknytning därtill (dir. 1998:66). Kommittén skulle bl.a. ta upp frågan om att straffbelägga hets mot homosexuella och granska argumenten för och emot en sådan kriminalisering.

Kommittén, som antog namnet Kommittén om straffansvar för organiserad brottslighet, m.m., redovisade sitt uppdrag till regeringen i oktober 2000 i betänkandet Organiserad brottslighet, hets mot folkgrupp, hets mot homosexuella, m.m. – straffansvarets räckvidd (SOU 2000:88).

Kommittén föreslår bl.a. att bestämmelsen i 16 kap. 8 § brottsbalken om hets mot folkgrupp skall utvidgas så att den omfattar även kränkning av ho-

mosexuella. Brottet bör då benämnas hets mot homosexuella. Vidare föreslås att det i 29 kap. 2 § 7 brottsbalken uttryckligen anges att det är en försvårande omständighet om ett motiv för brottet har varit att kränka en person eller befolkningsgrupp på grund av homosexuell läggning. När det gäller brott med rasistiska inslag föreslår kommittén bl.a. ett förtydligande av rekvisiten avseende brottet hets mot folkgrupp samt att ett nytt brott benämnt grovt förgel-seväckande beteende införs. Syftet med det senare förslaget är att göra klart att vissa typer av beteenden på allmän plats, t.ex. utförande av s.k. Hitlerhälsning eller bärande av en nazistisk symbol, i princip alltid skall vara straffbara.

Betänkandet är för närvarande ute på remiss. Utredningens förslag kommer därefter att beredas inom Justitiedepartementet.

Regeringen beslutade vidare den 17 juni 1999 att tillkalla en särskild utredare med uppgift att göra en översyn av bestämmelsen om olaga diskriminering (dir. 1999:49). I uppdraget ingår bl.a. att göra en analys av rättsväsendets tillämpning av bestämmelsen. Utredaren skall ta ställning till om lagstiftningen om olaga diskriminering har en lämplig omfattning och utformning för att kunna utgöra ett effektivt medel mot diskriminering. I uppdraget ingår också att överväga om ett förbud mot diskriminering kan upprätthållas mera effektivt om det sanktioneras på annat sätt än genom straff. Dessutom skall utredaren behandla frågan om användningen av termen sexuell läggning. Syftet härmed är att åstadkomma en konsekvent användning av denna term i lagstiftningen. Utredaren, som tagit namnet 1999 års diskrimineringsutredning, skall enligt sina direktiv redovisa sitt uppdrag till regeringen senast den 30 april 2001.

Uppdraget har genom tilläggsdirektiv beslutade den 8 februari 2001 begränsats (dir. 2001:14). 1999 års diskrimineringsutredning skall inte längre ha till uppgift att lämna konkreta förslag till författningsändringar eller andra åtgärder. Utredningen skall i stället övegripande redovisa sina resultat och ställningstaganden i de frågor uppdraget nu omfattar samt lämna förslag till inriktning på det fortsatta arbetet i dessa frågor. Anledningen till begränsningen av uppdraget är att regeringen avser att ge en ny utredning i uppdrag att studera möjligheterna till en mer generell lagstiftning mot diskriminering som omfattar alla eller flertalet samhällsområden och diskrimineringsgrunder. Frågor som exempelvis vilka sanktionsformer som är lämpligast i syfte att åstadkomma en effektiv lagstiftning mot diskriminering bör lämpligen behandlas vidare inom ramen för en sådan bredare översyn. I denna översyn skall 1999 års diskrimineringsutrednings ställningstaganden ingå som ett underlag.

Utskottet delar motionärernas uppfattning om att brott med homofobiska och rasistiska motiv måste tas på stort allvar. Utskottet noterar därför med tillfredsställelse att arbete pågår med den inriktning som motionärerna efterfrågar. Detta arbete bör inte föregripas. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna Ju713, Ju724, Ju727, Ju921, L459 och So450 i här behandlade delar.

Vad gäller motionsönskemålet om att 1999 års diskrimineringsutredning skall ges tilläggsdirektiv att överväga om diskriminering på grund av någons kön bör förbjudas konstaterar utskottet att ett sådant förbud redan finns inom arbetslivet. Detta förbud är enligt utskottets mening av stor betydelse för att främja att båda könen behandlas lika i samhället. Utskottet kan emellertid inte, med hänvisning till det kommande utredningsarbetet som inte bör föregripas, se att behov nu skulle föreligga att införa ett allmänt straffrättsligt förbud på området. Mot den bakgrunden föreslår utskottet att riksdagen avslår motion A808 i här behandlad del.

Sexualbrott, m.m.

I flera motioner väcks frågor rörande sexualbrott. I motion Ju732 (s) begärs att kravet på tvång genom våld eller hot vid våldtäkt tas bort om offret är ett barn. I motion Ju717 (m) begärs att sexualbrott begångna mot barn skall undantas från bestämmelserna om preskription. Liknande synpunkter framförs i Ju728 (s). I motion So455 (kd) begärs att regeringen skall verka för att sexualbrott som begås mot barn i länder där handlingen inte är straffbar i större utsträckning åtalas i Sverige.

En närliggande fråga väcks i motion Ju734 (s), nämligen att man skall skärpa synen på brott som begås med sexistiska motiv.

Regeringen beslöt den 4 juni 1998 att tillkalla en parlamentarisk kommitté med uppgift att göra en översyn av bestämmelserna om sexualbrott (dir. 1998:48). Översynen skall avse såväl det materiella innehållet som systematik, lagteknik och språk.

Utredningen, som har antagit namnet 1998 års sexualbrottskommitté, skall enligt sina direktiv särskilt

- undersöka domstolarnas straffmätning och bedömning av straffvärdet i mål om sexualbrott och presentera de åtgärder den anser nödvändiga,
- utreda om det nuvarande kravet på tvång, våld eller hot för vissa sexualbrott bör tas bort; om det inte bedöms lämpligt att ta bort detta krav skall kommittén utreda vilken grad av tvång som bör krävas för olika sexualbrott,
- finna en lösning som innebär att våldtäktsbegreppet omfattar allvarliga sexuella övergrepp mot små barn även om något tvång inte har använts,
- utreda om kopplerbestämmelsen bör utvidgas och om de skadliga effekterna av s.k. sexklubbar kan undvikas genom lagstiftning eller på annat sätt,
- utreda om det nuvarande kravet på s.k. dubbel straffbarhet för sexualbrott mot barn utomlands bör tas bort,
- utreda om det absoluta förbudet att använda barn under 15 år vid sexuell posering och framställning av pornografiska bilder bör omfatta även ungdomar mellan 15 och 18 år,
- utreda om det finns behov av ett särskilt brott som tar sikte på handel med människor, främst kvinnor och barn, för sexuella ändamål,
- utreda om bestämmelserna om kränkande uttalanden med sexuell anspelning är tillfredsställande utformade samt

– utreda om tidpunkten för åtalspreskription även för sexuellt ofredande mot barn under 15 år bör börja löpa först när barnet fyllt eller skulle ha fyllt 15 år.

Utredningen kommer att redovisa sitt uppdrag till regeringen den 6 mars 2001.

Utskottet konstaterar att Sexualbrottskommittén har fått i uppdrag att göra en översyn av bestämmelserna om sexualbrott. Kommittén har också getts i uppdrag att särskilt utreda flertalet av de frågor som tas upp i de nu aktuella motionerna. Detta arbete bör inte föregripas. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna Ju717, Ju728, Ju732, Ju734 och So455 i nu behandlade delar.

Försäljning av sexuella tjänster

I motion Ju716 (m) yrkas att lagen (1998:408) om förbud mot köp av sexuella tjänster skall avskaffas.

Lagen om förbud mot köp av sexuella tjänster trädde i kraft den 1 januari 1999. Enligt lagen skall den som mot ersättning skaffar sig en tillfällig sexuell förbindelse dömas – om inte gärningen är belagd med straff enligt brottsbalken – för köp av sexuella tjänster till böter eller fängelse i högst sex månader (prop. 1997/98:55, bet. 1997/98:13, rskr. 250).

Vid riksdagsbehandlingen av förslaget att införa lagen anförde utskottet bl.a. följande. Det råder enligt utskottets mening inte någon tvekan om att prostitutionen medför allvarliga skador både för de enskilda och för samhället. Omkring de prostituerade förekommer i regel en omfattande kriminalitet av olika slag som t.ex. narkotikahandel, koppleriverksamhet, misshandel m.m. De prostituerade har också i allmänhet en mycket svår social situation. Det är därför en viktig samhällsangelägenhet att prostitutionen bekämpas. Även om det kan anföras argument mot att kriminalisera köp av sexuella tjänster anser utskottet ändå, i likhet med regeringen, att argumenten för en kriminalisering väger så tungt att det är rimligt att nu införa ett förbud mot köp av tillfälliga sexuella förbindelser. Därigenom markeras samhällets inställning i denna fråga. Genom ett förbud kan också prostitutionen och dess skadeverkningar bekämpas på ett effektivare sätt än vad det hittillsvarande arbetet mot prostitutionen har åstadkommit (bet. 1997/98:JuU13 s. 27).

Det kan i sammanhanget nämnas att Polismyndigheten i Skåne, på uppdrag av Rikspolisstyrelsen, utvärderat den praktiska tillämpningen av lagen och övervägt de metoder med vilka denna brottslighet bekämpas. Av rapporten framgår bl.a. följande. I Stockholm har man efter det att lagen infördes haft en kraftig nedgång av den synliga gatuprostitutionen. Även i Malmö har en viss nedgång skett. Det finns dock inga belägg för att prostitutionen som företeelse har minskat. Vissa problem har uppstått för polisen i dess försök att bekämpa brott enligt lagen. Ett problem har varit att domstolarna ställt synnerligen höga krav på den bevisning som krävs för att lagföra och döma sexköpare. Detta har för polisen bl.a. medfört att motstridiga intressen uppstått – å ena sidan har polisen en lagstadgad skyldighet att avvärja och förhindra brott i ett

tidigt skede, medan å andra sidan kraven på bevisning förutsätter ett ingripande från polisens sida först när brottet är fullbordat.

Utskottet konstaterar att den ovan nämnda rapporten pekar på att tillämpningen av lagen inte är helt okomplicerad. Därav bör dock inte omedelbart slutsatsen dras att lagen bör avskaffas. Utskottet vill särskilt understryka att i den helhetsbedömning som så småningom bör göras måste också de moralbildande effekterna av lagstiftningen vägas in. Utskottet ser alltså inte för närvarande skäl att frånga sina tidigare uttalanden i frågan. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion Ju716.

Barnpornografi

I motion Ju715 (kd) begärs en översyn av bestämmelsen om innehav av barnpornografi. Enligt motionärerna har det förekommit att innehav av kränkande barnpornografiska framställningar tillåtits eftersom de har ansetts vara konstnärliga verk.

Barnpornografiska alster faller utanför regleringen i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen.

Sedan den 1 januari 1999 stadgas i 16 kap. 10 a § brottsbalken straff för barnpornografibrott. I paragrafen straffbeläggs olika förfaranden med pornografiska bilder av barn, bl.a. innehav. Straffet för barnpornografibrott är fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, böter eller fängelse i högst sex månader. Är brottet grovt, döms för grovt barnpornografibrott till fängelse lägst sex månader och högst fyra år.

Undantag från bestämmelsen om förbud att inneha barnpornografiska bilder görs för den som tecknar, målar eller på något annat liknande hantverksmässigt sätt framställer sådan bild om bilden inte är avsedd att spridas, överlåtas, upplåtas, förevisas eller på annat sätt göras tillgänglig för andra. Innehav av barnpornografisk bild skall inte heller utgöra brott om gärningen med hänsyn till omständigheterna är försvarlig.

Enligt motiven till bestämmelsen skall en gärning anses försvarlig t.ex. om det rör sig om seriös nyhetsförmedling, forskning eller opinionsbildning (bet. 1997/98:KU19, rskr. 214).

Utskottet delar i och för sig motionärernas uppfattning att det är viktigt att det finns ett effektivt förbud mot befattning med barnpornografiskt material. Enligt utskottet har bestämmelsen härom också fått en lämplig utformning. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion Ju715.

Uthyrning av videofilmer till barn under 15 år

I motion Ju929 (m) begärs en skärpning av bestämmelserna om videohandlars ansvar för otillåten utlåning av film eller videogram.

Enligt 16 kap. 10 c § första stycket brottsbalken döms den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet i yrkesmässig verksamhet eller annars i förvärvssyfte till den som är under femton år lämnar ut en film, ett videogram eller en annan teknisk upptagning med rörliga bilder som innefattar ingående skild-

ringar av verklighetstrogen karaktär som återger våld eller hot om våld mot människor eller djur för otillåten utlämning av teknisk upptagning till böter eller fängelse i högst sex månader. Från straffbestämmelsen görs vissa undantag. Sålunda gäller bestämmelsen inte filmer eller videogram som Statens biografbyrå har godkänt för visning för någon åldersgrupp av barn under femton år. Den gäller inte heller en teknisk upptagning med rörliga bilder med samma innehåll som en film eller ett videogram som har godkänts av biografbyrån. Straffbestämmelsen gäller inte heller offentliga förevisningar av filmer eller videogram. Ansvar enligt straffbestämmelsen ådöms inte om en teknisk upptagning med rörliga bilder försetts med ett intyg om att en film eller ett videogram med samma innehåll har godkänts av Statens biografbyrå för visning för någon åldersgrupp av barn under femton år, såvida inte intyget var oriktigt och den som har lämnat ut upptagningen insett eller bort insett detta. Allmänt åtal för brott mot paragrafen får enligt 16 kap. 19 § brottsbalken väckas endast efter medgivande av Statens biografbyrå.

Av 10 § lagen (1990:886) om granskning och kontroll av filmer och videogram följer att det är en uppgift för Statens biografbyrå att utöva tillsyn över efterlevnaden av den nu aktuella straffbestämmelsen.

Regeringen uppdrog den 19 april 2000 åt Brottsförebyggande rådet (BRÅ) att följa upp rättsväsendets insatser vad gäller tillämpningen av den aktuella straffbestämmelsen. BRÅ skulle bl.a. beskriva i vilken utsträckning och på vilket sätt polisen arbetar för att upptäcka och beivra brott mot förbudet.

Utskottet har tidigare behandlat liknande motionsyrkanden, senast under våren år 2000. Utskottet klargjorde därvid inledningsvis att det naturligtvis är av största vikt att barn under 15 år inte får tillgång till filmer med sådant innehåll som avses i den nu aktuella bestämmelsen och som inte godkänts för den åldersgruppen. Utskottet kunde också konstatera att frågan om hur videohandlarnas ansvar skulle kunna effektiviseras hade uppmärksamats. Utskottet ansåg därför att det inte behövdes något initiativ från riksdagen i frågan (bet. 1999/2000:JuU16 s. 18 f).

BRÅ redovisade det ovan nämnda uppdraget till regeringen i oktober 2000 (dnr Ju2000/2038/KRIM). Av rapporten följer bl.a. att videohandeln torde spela en ytterst marginell roll vad gäller minderårigas åtkomstvägar till "barnförbjudna" filmer. Åtkomsten av sådana filmer sker oftare genom betalkanaler och Internet. Dessutom följer att polisens kontakt med det aktuella problemet torde vara begränsad. Normalt sett förutsätter brott mot utlämningsförbudet en anmälan från allmänheten för att kunna upptäckas. Enligt Statens biografbyrå torde det inte ha inträffat att allmänheten hört av sig till biografbyrån med anledning av sådana brott. Detta, tillsammans med det faktum att den aktuella straffbestämmelsen knappast har tillämpats, utgör enligt BRÅ:s mening motiv för att överväga den aktuella kriminaliseringens ändamålsenlighet. Det talar också för att åtgärderna mot ett eventuellt problem huvudsakligen måste sökas utanför rättsväsendet.

Utskottet anser i likhet med motionärerna att det är viktigt att begränsa minderårigas tillgång till videofilmer som innefattar skildringar av verklig-

hetstrogen karaktär av våld eller hot. Av BRÅ:s rapport följer emellertid att videohandeln torde spela en ytterst marginell roll vad gäller minderårigas åtkomstvägar till sådana filmer. Enligt BRÅ talar mycket för att åtgärderna mot de problem som finns på området måste sökas utanför rättsväsendet. Mot den bakgrunden är utskottet inte berett att förorda någon skärpning av bestämmelsen om videohandlars ansvar för otillåten utlämning av film eller videogram. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion Ju929 i nu behandlad del.

Elektroniska anslagstavlor

I motion K341 (c) yrkas att lagen om ansvar för elektroniska anslagstavlor skall upphävas. Motionärerna menar att lagen, i förening med personuppgiftslagen, gör så gott som alla Internetleverantörer i Sverige till lagbrytare.

Sedan den 1 maj 1998 gäller lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor. Med elektronisk anslagstavla förstås i lagen en tjänst för förmedling av elektroniska meddelanden. Lagen innebär att den som tillhandahåller en elektronisk anslagstavla skall ha uppsikt över den. Tillhandahållaren skall vidare vara skyldig att lämna användare av tjänsten viss information. Han är också, enligt lagens 5 §, skyldig att i följande fall ta bort eller förhindra vidare spridning av meddelanden som en användare sänder in till anslagstavlan:

- om meddelandets innehåll uppenbart är sådant som avses i bestämmelserna i 16 kap. 5 § brottsbalken om uppvigling, 16 kap. 8 § brottsbalken om hets mot folkgrupp, 16 kap. 10 a § brottsbalken om barnpornografibrott eller 16 kap. 10 b § brottsbalken om olaga våldsskildring eller

- om det är uppenbart att användaren har gjort intrång i upphovsrätt eller i rättighet som skyddas genom föreskrift i 5 kap. lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära eller konstnärliga verk genom att sända in meddelandet.

Om tillhandahållaren inte lämnar föreskriven information eller om han försummar sin skyldighet att ta bort vissa meddelanden kan han straffas.

Ansvaret för tillhandahållaren enligt lagen om elektroniska anslagstavlor tar sålunda sikte på spridning av vissa otillåtna meddelanden och inte på behandling av personuppgifter.

I den proposition som föregick lagen berörde regeringen frågan om särlagstiftning och anförde bl.a. att det fanns ett flertal exempel på att elektroniska anslagstavlor använts för att sprida meddelanden med ett innehåll som typiskt sett är straffbart. Spridningen av meddelanden med hjälp av elektroniska anslagstavlor omfattades självfallet av gällande straffrättsliga regler. Om den som förmedlade meddelanden med hjälp av en elektronisk anslagstavla inte själv var att betrakta som gärningsman, torde ansvar för förmedlaren ibland kunna komma i fråga för medverkan till brott som användaren gjort sig skyldig till genom spridning av meddelandet. Det hade emellertid visat sig svårt att spåra de användare som ursprungligen avsänt det straffbara meddelandet, varför det inte alltid var säkert att brottsbalkens bestämmelser var tillräckliga för att reglera ansvaret i dessa situationer. Det hade också visat sig att det

fanns en brist på kontroll över de elektroniska anslagstavlor som kunde utnyttjas för brottsliga ändamål. Eftersom de elektroniska anslagstavlor medgav att meddelanden med straffbart innehåll kunde nå ett stort antal personer och påverka framför allt barn och ungdomar, var det angeläget att förhindra att vissa slag av meddelanden spreds på detta sätt. Det fanns därför starka skäl att införa en särreglering på området som syftade till att ge tjänsterna en acceptabel struktur och som framför allt klart fastställde tillhandahållarens ansvar för förekomsten av vissa meddelanden (prop. 1997/98:15 s. 8 f).

Utskottet ansåg att det fanns ett klart behov av att kunna begränsa spridningen av brottsliga meddelanden genom elektroniska anslagstavlor. En särskild reglering framstod som ett effektivt komplement till de vanliga straffrättsliga reglerna och borde kunna bidra till att utveckla rättsmedvetandet på det IT-rättsliga området (bet. 1997/98:JuU11 s. 5 f).

När utskottet vid riksmötet 1999/2000 hade att ta ställning till motionsyrkanden om bl.a. lagens upphävande anförde utskottet att det inte, sedan utskottet sist behandlat frågan, hade framkommit något som skulle tala för ett upphävande av lagen. Utskottet underströk därvid att lagen om ansvar för elektroniska anslagstavlor inte tar sikte på behandling av personuppgifter (bet. 1999/2000:JuU7 s. 19 f).

Utskottet vidhåller sina tidigare uttalanden i frågan och föreslår att riksdagen avslår motion K341 i nu behandlad del.

IT-relaterad brottslighet

I motion T717 (m) begärs en översyn av lagstiftningen såvitt gäller IT-relaterad brottslighet.

BRÅ har under år 1999 genomfört en kartläggning av den IT-relaterade brottsligheten i Sverige. Kartläggningen redovisas i BRÅ-rapport 2000:2 IT-relaterad brottslighet. Enligt BRÅ är de flesta IT-relaterade brott av vardagskaraktär, det vill säga att fråga är om traditionella brott. Ett par allvarigare IT-relaterade brott har dock kommit fram i BRÅ:s undersökningar, bland annat stöld av information. BRÅ anser att framför allt näringslivet måste satsa på förebyggande åtgärder för att skydda känsliga uppgifter. Vidare måste rättsväsendet bli bättre skickade att hantera ärenden och mål rörande IT-relaterade brott. En förutsättning för en effektiv bekämpning av brott av detta slag är enligt BRÅ ett fungerande internationellt samarbete på området.

Inom Europarådet håller man för närvarande på att, i samarbete med vissa andra länder såsom USA, arbeta fram en konvention rörande IT-relaterad brottslighet. Konventionen kommer att innehålla tre delar:

- en uppräkningslista av vilka brott som skall omfattas av konventionen,
- processrättsliga regler om t.ex. jurisdiktion och beslag och husrannsakan i datorer, samt
- bestämmelser om hur samarbete på området skall bedrivas mellan konventionsstaterna.

Enligt vad utskottet har erfarit är man från EU-staternas sida inriktade på att slutföra arbetet med Europarådskonventionen för att sedan, med utgångspunkt i denna, kunna arbeta vidare med de eventuella brister som finns i lagstiftningen på detta område.

Därtill kommer att EU-kommissionen håller på och utarbetar ett dokument i vilket man kommer att peka på behovet av tillnärmning av de materiella bestämmelserna om t.ex. barnpornografi. En policydiskussion i frågan kommer troligen att hållas vid ministerrådet för rättsliga och inrikes frågor i maj 2001.

Utskottet anser i likhet med motionärerna att det är viktigt att det finns en effektiv lagstiftning såvitt avser IT-relaterad brottslighet. Arbetet pågår också inom Europarådet och EU med att finna gemensamma bestämmelser på detta område. Utskottet utgår från att regeringen när detta arbete är slutfört kommer att se över den svenska lagstiftningen och, vid behov, återkomma till riksdagen med förslag till ny lagstiftning. Mot den bakgrunden saknas det anledning för riksdagen att göra något särskilt uttalande i frågan. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion T717 i här behandlad del.

Psykisk misshandel

I motion A812 (fp) begärs en utredning om att införa en straffbestämmelse för lindrig psykisk misshandel.

Enligt 3 kap. 5 § brottsbalken döms den som tillfogar annan person kroppsskada, sjukdom eller smärta, eller försätter honom eller henne i vanmakt eller något annat sådant tillstånd, för misshandel till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader.

Sjukdom i paragrafens mening innefattar även psykisk sjukdom och psykisk invaliditet. Under sjukdom faller också sådant psykiskt lidande som ger en medicinskt påvisbar effekt, t.ex. en psykisk chock. När det gäller gränsdragningen mellan fysiskt och psykiskt lidande i paragrafen är avsikten således att vissa svårare former av psykisk påverkan skall falla under misshandelsbegreppet. I gränsfallen torde en gärning, som inte är att anse som misshandel, ofta vara att bedöma som ett brott enligt 4 kap. mot frihet eller frid, t.ex. ofredande enligt 4 kap. 7 § brottsbalken (NJA II 1962 s. 104 f).

Utskottet hade vid riksmötet 1990/91 att ta ställning till ett motionsyrkande om översyn av den straffrättsliga regleringen av psykiskt våld. Utskottet uttalade att en sådan översyn var erforderlig. Bland annat borde en uppskattning göras av antalet straffbara övergrepp, och det borde övervägas i vilken utsträckning det var möjligt att genom en tydligare straffrättslig reglering öka skyddet för människor som utsattes för psykiskt våld. Vad utskottet uttalat gav riksdagen som sin mening regeringen till känna (bet. 1990/91:JuU3 s. 10 f, rskr. 15).

Regeringen behandlade tillkännagivandet i proposition 1992/93:141 om ändring i brottsbalken m.m. Departementschefen framhöll därvid bl.a. att kriminaliseringen sådan den då var utformad väl torde räcka till för att fånga in de straffvärda fallen av psykiskt våld. Även om det således inte i första

hand var straffrättsliga åtgärder som borde vidtas, fanns det ingen anledning att avvakta med de straffrättsliga åtgärder som framstod som befogade. Departementschefen framhöll att hon i samband med propositionens förslag till förändrade straffskalor för misshandel, olaga hot, ofredande och sexuellt ofredande betonat vikten av att förekomsten av psykiskt våld och sådant vålds effekter beaktades vid straffmätningen (prop. s. 58).

Utskottet hade inget att anföra beträffande propositionen i denna del (bet. 1992/93:JuU16).

Utskottet uttalade sig senast i frågan i januari 2000. Utskottet kunde därvid inte finna att det framkommit något som gav anledning till en annan bedömning än den som gjorts i det nyssnämnda lagstiftningsärendet. Att söka straffbelägga psykiskt våld i större utsträckning än vad som i dag är fallet skulle, enligt utskottets bedömning, medföra påtagliga svårigheter i fråga om att avgränsa det straffbara området (bet. 1999/2000:JuU7 s. 13).

Utskottet vidhåller sina tidigare uttalanden i frågan och föreslår att riksdagen avslår motion A812 i nu behandlad del.

Rån

I motion Ju712 (m) yrkas att rån med vapen eller vapenliknande föremål alltid skall bedömas som grovt.

Den som stjälar medelst våld å person eller medelst hot som innebär trängande fara eller för den hotade framstår som trängande fara, döms enligt 8 kap. 5 § brottsbalken för rån. Påföljden är fängelse i lägst ett och högst sex år. Är brottet grovt döms enligt 6 § samma kapitel för grovt rån till fängelse i lägst fyra och högst tio år. Vid bedömning av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om våldet varit livsfarligt eller om gärningsmannen tillfogat svår kroppsskada eller allvarlig sjukdom eller om han eljest visat synnerlig råhet eller på ett hänsynslöst sätt utnyttjat den rånades skyddslösa ställning.

Utskottet har tidigare vid flera tillfällen tagit ställning till liknande motionsyrkanden som de nu aktuella. Våren år 1994 konstaterade utskottet (bet. 1993/94:JuU19 s. 37) att brott som förövas med vapen ofta bedömdes som grova av domstolarna. Så var fallet exempelvis när det gällde våldtäkt, stöld och rån. Det ankom emellertid, anförde utskottet, på domstolarna att vid bedömandet av ett brotts svårhetsgrad göra en sammanvägning av samtliga omständigheter i målet av vilka frågan om vapen kommit till användning var en betydelsefull omständighet. Våren år 1996 framhöll utskottet att samma synsätt borde anläggas på bedömningen när vapenattrapper kommit till användning (bet. 1995/96:JuU14 s. 8 f). Utskottet tillade därvid att redan rån av normalgraden var ett allvarligt brott som i allmänhet medförde ett långvarigt fängelsestraff. När det särskilt gällde rekvisiten för grovt rån konstaterade utskottet att dessa gav utrymme för att beakta sådana omständigheter som gärningens farlighet och hänsynslöshet samt de effekter i form av skada, psykiska besvär och annat obehag som gärningen medförde för den enskilde. Utskottet kunde inte se att det härutöver behövdes en reglering som tog sikte

på vilken typ av redskap som kommit till användning vid gärningens genomförande.

När utskottet vid riksmötet 1999/2000 senast behandlade frågan såg utskottet inte någon anledning att frånga sina tidigare ställningstaganden i fråga om rån med användande av vapen eller vapenattrapper. Enligt utskottets uppfattning återspeglade straffskalan för rån och grovt rån väl hur allvarligt lagstiftaren ser på denna typ av brottslighet (bet. 1999/2000:JuU7 s. 23 f).

Utskottet ser inte heller nu någon anledning att frånga sina tidigare uttalanden i frågan. Som utskottet anförde vid det förra riksmötet återspeglar straffskalan för rån och grovt rån väl hur allvarligt lagstiftaren ser på denna typ av brottslighet. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion Ju712.

Tillgrepp av militära vapen och ammunition

I motion Ju921 (c) framhålls att en straffskärpning bör ske vad gäller tillgrepp av militära vapen och ammunition.

Tillgrepp av militära vapen och ammunition utgör inte något särskilt brott utan sådana gärningar bedöms enligt bestämmelserna om tillgreppsbrott i brottsbalken. Normalt sett bedöms de som antingen grova stölder enligt 8 kap. 4 § brottsbalken eller grova rån enligt 8 kap. 6 § samma balk beroende av omständigheterna kring tillgreppet. För grov stöld döms gärningsmannen till fängelse, lägst sex månader och högst sex år. För grovt rån döms gärningsmannen till fängelse, lägst fyra år och högst tio år.

Utskottet uttalade sig under riksmötet 1999/2000 om ett liknande motionsönskemål. Utskottet anförde därvid att det delade motionärernas uppfattning att man måste se mycket allvarligt på tillgrepp av militära vapen och ammunition. Utskottet ansåg dock inte att det fanns skäl att göra något uttalande i frågan eftersom dessa brott enligt gällande reglering bedöms som mycket allvarliga och kan leda till långa fängelsestraff (bet. 1999/2000:JuU9 s. 20).

Utskottet vidhåller sina tidigare uttalanden i frågan och föreslår att riksdagen avslår motion Ju921 i denna del.

Klotter

Ett par motioner rör åtgärder mot klotter. I motion Ju707 (kd) yrkas att straffet för grov skadegörelse skall höjas till fängelse ett år samt att försök och förberedelse till skadegörelse skall straffbeläggas. I motionen efterfrågas också en nationell handlingsplan mot klotter. I motion Ju805 (m) begärs att signaturavslöjande bilder skall få användas som bevisning i mål om skadegörelse.

Av 12 kap. 1 § brottsbalken framgår att straffet för skadegörelse är böter eller fängelse i högst sex månader. Enligt 12 kap. 3 § samma balk är straffet för grov skadegörelse fängelse i högst fyra år.

Försök och förberedelse är straffbelagda endast i fråga om grov skadegörelse. Underlåtenhet att avslöja sådant brott är, som framgår av 12 kap. 5 § brottsbalken, också straffbar.

Vad gäller bevisningen följer av 35 kap. 1 § rättegångsbalken att rätten, efter samvetsgrann prövning av allt som förekommit i målet, skall avgöra vad som är bevisat i målet. Det finns alltså inga principiella, eller lagenliga, hinder mot att signaturavslöjande bilder används i bevisningen i mål om ansvar för skadegörelse i form av klotter. Principen om fri bevisprövning leder tvärtom till att just sådana omständigheter kan beaktas.

Den dåvarande justitieministern besvarade den 17 mars 1999 en riksdagsfråga om klotter (fråga 1998/99:444). I frågesvaret framhöll hon att det, i fråga om åtgärder mot klotter, var självklart att fortsätta satsningen på ett systematiskt och lokalt bedrivet brottsförebyggande arbete. Hon underströk samtidigt att det fanns skäl att göra nya överväganden i fråga om ändrad lagstiftning i vissa avseenden. När det gällde lagstiftningen måste en noggrann analys göras av vilka åtgärder som var motiverade för att på ett effektivare sätt stävja klottret. Vad gällde bl.a. förberedelsebrottets utformning och omfattning pågick redan beredning inom Justitiedepartementet, och hon avsåg att återkomma till riksdagen beträffande vilka åtgärder regeringen avsåg att vidta när det gällde att motverka klotter.

Den 26 oktober 1999 anordnade Justitiedepartementet ett seminarium rörande klotter och bekämpandet av klotter. I seminariet deltog bl.a. företrädare för BRÅ, Riksåklagaren, Rikspolisstyrelsen, Statens järnvägar, Storstockholms lokaltrafik och Svenska Kommunförbundet. Erfarenheterna från seminariet har tagits till vara i det pågående beredningsarbetet.

Utskottet har flera gånger haft att ta ställning till motionsyrkanden om åtgärder mot klotter, senast i januari 2000. Utskottet framhöll därvid att överväganden av vilka åtgärder som kan anses påkallade för en effektiv bekämpning av klotter pågick i Regeringskansliet och att detta beredningsarbete inte borde föregripas (bet. 1999/2000:JuU7 s. 18 f).

Frågan om vilka åtgärder som bör vidtas för att på ett effektivt sätt stävja klotter pågår alltjämt i Justitiedepartementet. Departementet räknar med att kunna presentera en promemoria i ämnet under våren år 2001.

Det pågående arbetet bör inte föregripas. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna Ju707 och Ju805.

Brott mot poliser m.fl. i deras tjänsteutövning

I motion Ju708 (m) begärs att skyddet för poliser, åklagare och andra personer som i sin tjänsteutövning utsätts för våld, hot om våld och kränkningar skall förstärkas.

Den som med våld eller hot om våld förgriper sig på någon i hans myndighetsutövning eller för att tvinga honom från åtgärd däri eller hämnas för sådan åtgärd döms för våld eller hot mot tjänsteman till fängelse i högst fyra år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader. Detsamma gäller om någon förgriper sig mot den som tidigare har utövat myndighet för vad denne däri gjort eller underlåtit (17 kap. 1 § brottsbalken).

Även andra brott kan bli aktuella för den som på något sätt förgriper sig på t.ex. en polis i hans tjänsteutövning.

Den praxis som finns på området visar att domstolarna ser allvarligt på våld och hot mot tjänstemän. Högsta domstolen har t.ex. uttalat att en icke frihetsberövande påföljd för sådant brott – frånsett ringa fall – i regel bör komma i fråga endast när den brottsliga personliga förhållanden talar för det med särskild styrka (NJA 1984 s. 898).

Det kan i sammanhanget nämnas att regeringen den 1 februari 2001 beslutade att till Lagrådet remittera ett förslag om ersättning för ideell skada. Enligt förslaget skall en tydligare regel om kränkingsersättning införas i skadeståndslagen. Vidare skall det i lagen anges vad som särskilt skall beaktas när sådan ersättning bestäms. Regeringen förespråkar i motiven till bestämmelsen en något förstärkt rätt till kränkingsersättning för sådana yrkesgrupper som är särskilt utsatta för brott i tjänsten, t.ex. poliser.

Utskottet konstaterar att såväl straffskalan för våld och hot mot tjänstemän som rättspraxis på området återspeglar allvaret i denna typ av brottslighet. Något behov av att skärpa de straffrättsliga bestämmelserna på området finns för närvarande inte. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion Ju708.

Övergrepp i rättssak

I motion Ju930 (m) yrkas att straffet för övergrepp i rättssak skall skärpas och anpassas till vad som gäller för mened.

Enligt 17 kap. 10 § brottsbalken gäller att den som med våld eller hot om våld angriper någon för att denne gjort anmälan, fört talan, avlagt vittnesmål eller annars vid förhör avgivit utsaga hos en domstol eller annan myndighet eller för att hindra någon från en sådan åtgärd, döms för övergrepp i rättssak till böter eller fängelse i högst två år. Detsamma skall gälla, om man med någon annan gärning, som medför lidande, skada eller olägenhet, eller med hot om en sådan gärning angriper någon för att denne avlagt vittnesmål eller annars avgivit utsaga vid förhör hos en myndighet eller för att hindra honom från att avge en sådan utsaga. Är brottet grovt, döms till fängelse, lägst ett och högst sex år.

Paragrafen erhöll sin nuvarande avfattning genom lagstiftning år 1997 (prop. 1996/97:135, bet. 1996/97:JuU19, rskr. 218, SFS 1997:389). De ändringar som då gjordes innebar att straffmaximum för normalgraden av brottet höjdes från ett till två års fängelse, under det att straffminimum för grovt brott höjdes från sex månaders till ett års fängelse och straffmaximum från fyra till sex års fängelse.

Att under laga ed lämna osann uppgift eller förtiga sanningen bestraffas enligt 15 kap. 1 § brottsbalken som mened. Straffet är fängelse i högst fyra år eller, om brottet är ringa, böter eller fängelse i högst sex månader. Är brottet grovt, är straffet fängelse, lägst två och högst åtta år.

Utskottet har vid flera tillfällen behandlat motioner med liknande önskemål som de nu aktuella, senast under riksmötet 1999/2000. Utskottet föreslog då att riksdagen skulle ge regeringen följande till känna. De gärningar som faller under rubriceringen övergrepp i rättssak utgör angrepp på själva rättsordningen. Det finns därför starka skäl att se allvarligt på sådana gärningar,

och utskottet anser att tiden nu är mogen att låta ett strängare synsätt komma till uttryck vid utformningen av straffskalan för övergrepp i rättssak. Enligt utskottets uppfattning kan en jämförelse göras med menedsbrottet som också avser gärningar som hotar rättssäkerheten och förutsättningarna för att skipa rätt. Övergrepp i rättssak bör tillmätas samma straffvärde som mened och straffskalan för det förstnämnda brottet bör utformas i enlighet härmed. Det får ankomma på regeringen att låta utarbeta och till riksdagen återkomma med ett lagförslag om skärpning av straffet för övergrepp i rättssak av denna innebörd (bet. 1999/2000:JuU7 s. 21 f).

Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 1999/2000:129).

Regeringen har uppdragit åt Kommittén om straffansvar för organiserad brottslighet, m.m. att bereda frågan. Kommittén har i sitt betänkande Organiserad brottslighet, hets mot folkgrupp, hets mot homosexuella, m.m. – straffansvarets räckvidd (SOU 2000:88) föreslagit att straffskalan för övergrepp i rättssak skall anpassas till straffskalan för mened. Kommittén uttalar också att mycket starka skäl, liksom är fallet beträffande brottet mened, talar för att fängelse skall väljas som påföljd för övergrepp i rättssak (s. 260 f).

Som anförts ovan bereds betänkandet för närvarande i Justitiedepartementet.

Utskottet konstaterar att regeringen, på uppdrag av riksdagen, bereder ett förslag som tillgodoser motionärernas önskemål. Mot den bakgrunden föreslår utskottet att riksdagen avslår motion Ju930 i nu behandlad del.

Varusmuggling

I motion Ju704 (m) begärs att en särskild smugglingsavgift skall införas för ägare av fordon, i vilka smuggelgods anträffas. I motion Ju720 (s) begärs en ordning med skärpta straff för varusmuggling innebärande att ägaren respektive föraren av det fordon, i vilket smuggelgods anträffas, skall åläggas strikt ansvar för brottet. Fordonet, som fraktar smuggelgods, bör enligt motionärernas uppfattning förverkas.

En översyn av smugglingslagstiftningen har nyligen gjorts (prop. 1999/2000:124, bet. 2000/01:JuU2, rskr. 28). Lagen (1960:418) om straff för varusmuggling ersattes därvid från och med den 1 januari 2001 av lagen (2000:1225) om straff för smuggling (smugglingslagen).

I likhet med den tidigare lagstiftningen krävs för att en gärning skall vara straffbar att gärningsmannen handlat med uppsåt eller, i vissa fall, av grov oaktsamhet. Gärningsmannen skall alltså ha förfarit på ett sätt som uppfyller de i den tillämpliga paragrafen uppställda objektiva förutsättningarna för straffansvar, och förfarandet skall ha skett med den grad av subjektiv insikt som krävs enligt det enskilda straffbudet. En person som är ägare till eller förare av ett fordon, i vilket smuggelgods anträffas, kan alltså inte straffas enbart i sin egenskap av ägare eller förare.

När det gäller förverkande finns bestämmelser i 16–18 §§ smugglingslagen. I korthet innebär dessa att en vara som har varit föremål för brott enligt smugglingslagen eller en sådan varas värde skall, om det inte är uppenbart

oskäligt, förklaras förverkad. Även utbyte av brott enligt lagen samt ersättning av omkostnader vid utförande av brott kan förverkas. Slutligen får även egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt smugglingslagen förverkas, om förverkandet behövs för att förebygga brott enligt lagen eller det annars finns särskilda skäl för det.

Det kan i sammanhanget nämnas att det vid sidan av smugglingslagen finns annan lagstiftning som innehåller påföljder av olika slag vid överträdelser av införsel- och utförselregleringar. Så finns t.ex. i lagen (1994:1565) om beskattning av viss privatinförsel bestämmelser om beskattning av alkoholdrycker och tobaksvaror som en enskild person har förvärvat i ett annat EU-land för personligt bruk och själv transporterat till Sverige. I den lagen finns också bestämmelser om straff för den som underlåter att deklarerera sådana varor samt bestämmelser som, i vissa fall, ger möjlighet att omhänderta och förverka införda varor. Vidare finns enligt lagen (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och mineraloljeprodukter bestämmelser som ger tullen möjlighet att i vissa fall utföra kontroller av yrkesmässiga transporter. I lagen finns också bestämmelser om påföljder som kan påföras transportören och upplagshavaren om de inte fullgjort sina skyldigheter enligt lagen, samt bestämmelser om omhändertagande och förverkande av varorna i transporten.

Utskottet har tidigare behandlat motionsyrkanden av motsvarande innebörd som de nu aktuella, senast vid riksmötet 1999/2000. Utskottet vidhöll då sina tidigare uttalanden i frågan, nämligen följande. Ansvar för brott förutsätter i svensk rätt normalt sett att gärningsmannen handlat uppsåtligen eller, när det särskilt angivits, av oaktsamhet. En bärande tanke bakom kravet på att gärningsmannen skall ha handlat uppsåtligen eller av oaktsamhet kan sägas vara att endast den som haft möjlighet att rätta sig efter lagen, men inte gjort det, skall kunna straffas. Ett strikt ansvar för varusmuggling av det slag som förordades i den då aktuella motionen var, enligt utskottets mening, oförenligt med grundläggande straffrättsliga principer. När det gällde förverkande av fordon som fraktat smuggelgods gav, betonade utskottet, gällande lag vidsträckta möjligheter (bet. 1999/2000:JuU7 s. 31 f).

Utskottet konstaterar att en översyn av smugglingslagen nyligen gjorts. Den straffrättsliga regleringen synes härvid ha givits en lämplig utformning. Som utskottet tidigare framhållit är ett strikt ansvar för varusmuggling oförenligt med grundläggande straffrättsliga principer. Endast den som har haft möjlighet att rätta sig efter lagen men inte gjort det skall kunna göras ansvarig för överträdelser av denna. Vad gäller förverkande av fordon som fraktat smuggelgods ger den nya smugglingslagen, i likhet med tidigare lagstiftning, vidsträckta möjligheter. Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna Ju704 och Ju720.

Trafikbrott

Rattfylleri

I motion T211 (fp) efterfrågas en s.k. nollgräns vid rattfylleri.

Enligt 4 § första stycket trafikbrottslagen (1951:649) skall den dömas för rattfylleri som för ett motordrivet fordon eller en spårvagn efter att ha förtärt alkoholhaltiga drycker i så stor mängd att alkoholkoncentrationen under eller efter färden uppgick till minst 0,2 ‰ i hans blod eller 0,10 milligram per liter i hans utandningsluft.

För rattfylleri döms också, enligt paragrafens andra stycke, den som för ett motordrivet fordon eller en spårvagn efter att ha intagit narkotika som avses i 8 § narkotikastrafflagen (1968:64) i så stor mängd att det under eller efter färden finns något narkotiskt ämne kvar i blodet. Detta gäller dock inte om narkotikan intagits i enlighet med läkares eller annan behörig receptutfärdares ordination.

Av tredje stycket i samma paragraf framgår att även den som vid förandet av ett motordrivet fordon eller en spårvagn är så påverkad av alkoholhaltiga drycker att det kan antas att han eller hon inte på betryggande sätt kan föra fordonet skall dömas för rattfylleri. Detsamma gäller om föraren är lika påverkad av något annat medel (s.k. kliniskt rattfylleri).

Straffet för rattfylleri är böter eller fängelse i högst sex månader.

Är brottet grovt, skall föraren enligt 4 a § trafikbrottslagen dömas för grovt rattfylleri till fängelse i högst två år. Vid bedömning av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om föraren har haft en alkoholkoncentration som uppgått till minst 1,0 ‰ i blodet eller 0,50 milligram per liter i utandningsluften, om föraren annars har varit avsevärt påverkad av alkohol eller något annat medel eller om framförandet av fordonet har inneburit en påtaglig fara för trafiksäkerheten.

Frågan om promillegränsen för alkohol vid rattfylleri övervägdes i samband med 1990 års ändringar i rattfyllerilagstiftningen. Utskottet uttalade därvid följande med anledning av motionsyrkanden om bl.a. nollgräns.

En utgångspunkt var att alkohol och trafik inte hörde ihop. Också lagstiftningen borde – inom ramen för rättssäkerhetens krav – förmedla detta pedagogiska budskap. Även om det fanns skäl att sänka den dåvarande gränsen, borde detta ske med den återhållsamhet som grundläggande straffrättsliga principer påbjöd. Utskottet underströk att strafflagstiftning i princip är ett medel som skall användas endast mot gärningar som är klart skadliga eller farliga för enskilda eller för samhället, och för att utvidga det straffbara området skall det krävas mycket starka skäl. Redan den av utskottet förordade sänkningen (från 0,5 till 0,2 ‰) innebar en kraftig utvidgning av det straffbara området, och en ytterligare utvidgning, som förordades i några av motionerna, skulle medföra att det kriminaliserade området utvidgades i en omfattning som inte var motiverad från trafiksäkerhetssynpunkt. En ytterligare utvidgning skulle också möta kraftiga erinringar med hänsyn till vikten av att rationellt utnyttja rättsväsendets knappa resurser. I förlängningen låg här

också en kriminalpolitiskt sett allvarlig fara för upprätthållandet av den allmänna laglydnaden. Utskottet avstyrkte med det anförda införande av en absolut nollgräns vid bilkörning (bet. 1989/90:JuU2 s. 18 f).

Utskottet har senast vid riksmötet 1999/2000 haft att ta ställning till ett motionsyrkande om nollgräns vid rattfylleri. Utskottet avstyrkte motionen med hänvisning till sina tidigare uttalanden i frågan (bet. 1999/2000:JuU7 s. 35 f).

Utskottet vidhåller sina tidigare uttalanden i frågan. Utskottet vill i sammanhanget också framhålla den i juli 1999 införda lagstiftningen om att den som för ett motordrivet fordon efter att ha intagit narkotika i så stor mängd att det under eller efter färden finns något narkotiskt ämne kvar i blodet normalt skall dömas för rattfylleri. Denna bestämmelse innebär i princip en nollgräns vid bilkörning under narkotikapåverkan. Undantag görs endast om narkotikan intagits i enlighet med läkares eller annan behörig receptutfärdares ordination. Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motion T211 i nu behandlad del.

Vårdslöshet i trafik

I motion Ju726 (s) begärs en översyn av tillämpningen av 1 § trafikbrottslagen. Enligt motionären har införandet av rekvisitet ”i väsentlig mån” i paragrafen lett till brister i trafiklagstiftningen.

Av 1 § trafikbrottslagen följer att vägtrafikant, den som för spårvagn eller den som någon annanstans än på väg för motordrivet fordon skall dömas för vårdslöshet i trafik om han eller hon i väsentlig mån brister i den omsorg och varsamhet som till förekommande av trafikolycka betingas av omständigheterna. Påföljden för gärningen skall bestämmas till dagsböter.

Paragrafen erhöll sin nuvarande avfattning genom lagstiftning år 1994 (prop. 1994/95:23, bet. JuU2, rskr. 40, SFS 1994:1416). Den ändring som gjordes innebar att det straffbara området för vårdslöshet i trafik inskränktes från och med den 1 januari 1995. Anledningen till inskränkningen var att ansvar för vårdslöshet i trafik skulle förbehållas sådana beteenden i trafiken som är att betrakta som vårdslösa i egentlig mening. Detta innebar ett kraftigare understrykande av att det trafikfarliga beteendet verkligen skall vara täckt i subjektivt hänseende. Sålunda skulle från det straffbara området för vårdslöshet i trafik undantas sådana förfaranden där trafikanten, på grund av tillfällig ouppmärksamhet eller bristande förmåga, gjort en felbedömning av trafiksituationen. Likaså borde rena manövreringsmissstag normalt inte leda till ansvar (prop. s. 57 f).

Utskottet vill inledningsvis framhålla att en av tankarna bakom inskränkningen av det straffbara området var att effektivisera brottsbekämpningen genom att polis och åklagare skulle kunna använda sina resurser på ett mer ändamålsenligt sätt. Detta synes också ha blivit effekten av ändringen. Endast sådana trafikfarliga beteenden som är vårdslösa i egentlig mening är nu straffbara. Däremot kvarstår naturligtvis den civilrättsliga skadeståndsskyldighet som åvilar den som orsakat en trafikolycka oavsett om vårdslösheten

når straffbar nivå eller inte. Utskottet ser inte skäl att för närvarande initiera en översyn av tillämpningen av 1 § trafikbrottslagen. Motion Ju726 bör därför avslås.

Frågor om straff

Psykiskt störda lagöverträdare

I motion Ju703 (fp, c) efterfrågas ett förslag till ny lagstiftning som tillgodoser att psykiskt störda lagöverträdare verkligen får adekvata påföljder för sina brott. I motion Ju729 (s) begärs att brottslingar som döms till slutet psykiatrisk vård som huvudregel ges en tidsangivelse avseende den minsta strafftid som skall avtjänas. Om patienten tillfrisknar innan den fastställda tiden utgår skall han kunna överföras till vanligt fängelse för resterande del av vårdtiden.

Enligt 30 kap. 6 § brottsbalken får en person som har begått ett brott under påverkan av en allvarlig psykisk störning inte dömas till fängelse. Om påföljden inte bedöms kunna stanna vid böter och personen alljämt lider av en allvarlig psykisk störning kan han emellertid under vissa förutsättningar överlämnas till rättspsykiatrisk vård enligt 31 kap. 3 § brottsbalken. Finns det till följd av den psykiska störningen risk för att han återfaller i brottslighet av allvarligt slag får rätten härvid besluta att vården skall vara förenad med särskild utskrivningsprövning.

Regeringen fattade den 20 maj 1999 beslut om att tillkalla en parlamentariskt sammansatt kommitté med uppdrag att utreda frågor om ansvar och påföljder för psykiskt störda lagöverträdare (dir. 1999:39). Kommittén skall lämna förslag till en reformerad reglering av det straffrättsliga ansvaret samt formerna för ingripanden mot denna grupp av lagöverträdare. Reformen skall syfta till att åstadkomma en ordning som innebär att psykiskt störda personer som begår brott och som är straffrättsligt ansvariga också kan dömas till en påföljd som tillgodoser kravet på ett rimligt ingripande med hänsyn till det begångna brottet, samt att psykiatrin inte skall bära ett ansvar för straffrättsliga aspekter eller behovet av samhällsskydd under längre tid än som motiveras av ett vårdbehov. Uppdraget skall redovisas till regeringen senast vid utgången av år 2001.

Utskottet har tidigare prövat motionsönskemål med liknande innehåll, senast under våren år 2000. Utskottet anförde därvid att det kände förståelse för motionärernas synpunkter. Enligt utskottet var det av stor vikt att de starka skyddsintressen som föreligger tillgodoses. Även andra intressen gör sig dock gällande i fråga om psykiskt störda lagöverträdare. Så måste t.ex. de psykiskt störda personernas vårdbehov beaktas. Utskottet ansåg därför att det, om en ny ordning skall införas i fråga om behandlingen av psykiskt störda lagöverträdare, var av vikt att alla de krav på rättvisa, humanitet och samhällsskydd som i detta sammanhang gör sig gällande beaktades. Mot den bakgrunden var det, anförde utskottet, positivt att regeringen hade tillkallat en kommitté med uppdrag att föreslå de förändringar som bedöms nödvändiga i påföljdssystemet.

met för denna grupp av lagöverträdare. Kommitténs arbete borde enligt utskottets mening avvaktas (yttr. 1999/2000:JuU3y s. 2 f).

Utskottet anser alltså att kommitténs arbete bör avvaktas. Riksdagen bör därför avslå motionerna Ju703 och Ju729.

Livstidsstraffet

Flera motioner berör frågan om livstidsstraffet skall behållas eller inte. I motionerna Ju702 (mp) och Ju933 (fp) begärs att livstidsstraffet skall ersättas med tidsbestämda straff. I motionerna Ju706 (v), Ju710 (kd) och Ju921 (c) begärs att regeringen tillsätter en utredning om förutsättningarna att ersätta livstidsstraffet med tidsbestämda straff.

Fängelse på livstid stadgas för närvarande, förutom för vissa av brotten i 22 kap. brottsbalken om landsförräderi m.m., för ett fåtal brott, bl.a. för mord, grov mordbrand, grov allmänfarlig ödeläggelse, grovt spioneri och folkmord.

Regeringen kan av nåd tidsbestämma ett livstidsstraff. Längden av de tidsbestämda straffen har sedan mitten av 90-talet ökat något. Detta kan förklaras bl.a. av behovet att anpassa de omvandlade straffen till de straffskärpningsregler för återfall i brott och vid flerfaldig brottslighet som numera finns. En viktig förklaring ligger också i att tidsbestämningen av livstidsstraffen på senare år i allt högre grad kommit att ske efter en, i varje enskilt fall, individuell prövning av omständigheterna kring det begångna brottet och den dömdes personliga förhållanden. Efter det att straffet tidsbestämts tillämpas reglerna om villkorlig frigivning i vanlig ordning.

Under åren 1990–2000 tidsbestämde 20 livstidsstraff. Av dessa frigavs en person omedelbart på grund av hälsoskäl. Av de återstående fick två sina straff omvandlade till fängelse 15 år, tre fick sina straff omvandlade till fängelse 16 år, fyra fick sina straff omvandlade till fängelse 18 år, en fick sitt straff omvandlat till fängelse 18 år och åtta månader, två fick sina straff omvandlade till fängelse 19 år, två fick sina straff omvandlade till 20 år, en fick sitt straff omvandlat till fängelse 21 år och 5 månader, tre fick sina straff omvandlade till fängelse 23 år och en fick sitt straff omvandlat till fängelse 25 år.

Antalet intagna med livstidsstraff var i januari 2001 ca 100.

Utskottet har tidigare behandlat liknande motionsyrkanden som de nu aktuella (se senast bet. 1999/2000:JuU7 s. 29 f). Utskottet vidhöll då sin tidigare inställning att det fanns ett behov av att kunna döma till fängelse på livstid vid särskilt grova brott.

Regeringen har därefter, den 30 november 2000, beslutat att tillsätta en särskild utredare som skall utarbeta förslag till en ny ordning för prövning av frigivning av livstidsdömda (dir. 2000:85). Utredaren skall lämna förslag till hur ett system bör utformas som innebär en skyldighet för en nämnd, domstol eller annat organ att pröva frågan om villkorlig frigivning skall ske av personer dömda till livstidsstraff efter en viss tids avtjänande. Uppdraget avser såväl frågan om kriterier för sådan frigivning som hur prövningsförfarandet skall vara utformat. Utredaren bör t.ex., med utgångspunkt bl.a. i de omstän-

digheter som regeringen i dag beaktar inför en tidsbestämning av livstidsdömda, ange vilka kriterier som skall beaktas vid en frigivningsprövning. Utredaren skall också redovisa för- och nackdelar med en överflyttning av frågor om frigivning från livstidsstraffet från regeringen till ett annat organ.

Utredarens förslag skall vara inriktat på att förbättra förutsebarheten för kriminalvården och de livstidsdömda, främst för att verkställighetstiden bättre än i dag skall kunna användas effektivt och ändamålsenligt och tidigt inriktas på frigivningsförberedande åtgärder. En annan grundläggande målsättning skall vara att genom systemets utformning stärka den livstidsdömdes rättssäkerhet, trots att straffet per definition är tidsbestämt.

Den nya ordningen skall inte inskränka regeringens grundlagsfästa rätt att benåda en livstidsdömd person, men den praktiska betydelsen av benådningsrätten bör minska när prövningsorganets obligatoriska prövning av frigivningsfrågor inträder.

Uppdraget skall redovisas till regeringen senast den 31 mars 2002.

Utskottet konstaterar att regeringen nyligen tillsatt en utredare som skall utarbeta ett förslag till en ny ordning för prövning av frigivning av livstidsdömda. Förslaget skall utgå från att en nämnd, domstol eller annat, från regeringen fristående, organ efter en viss tids avtjänande skall pröva om den livstidsdömda skall frigges villkorligt. Syftet med uppdraget är att förbättra förutsebarheten såväl för kriminalvården, som för de livstidsdömda. Enligt utskottet bör utredarens arbete inte föregripas. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna Ju702, Ju706, Ju710, Ju921 och Ju933 i nu behandlade delar.

Återfall i brott

I motion Ju933 (fp) begärs att personer som vid upprepade tillfällen återfaller i brottslighet skall, successivt och systematiskt, dömas till allt längre fängelsestraff. I motionerna Ju911 (m) och Ju928 (m) efterfrågas en ordning som innebär att den dömda alltid skall erhålla maxstraffet för brottet när han återfaller i likartad brottslighet för tredje gången.

Det finns i det nuvarande påföljdssystemet möjlighet att beakta återfall i brott på olika sätt.

Enligt 30 kap. 4 § brottsbalken får rätten som ett skäl att välja fängelse, i stället för en icke frihetsberövande påföljd, beakta att den tilltalade tidigare gjort sig skyldig till brott.

Vidare skall rätten normalt sett, om den som är villkorligt frigiven från ett fängelsestraff återfaller i brott under prövotiden, förverka den villkorligt medgivna friheten eller del av denna (34 kap. 4 § brottsbalken).

Om det förhållandet att en person har återfallit i brott inte tillräckligt kan beaktas genom påföljdsvalet eller genom förverkande av villkorligt medgiven frihet skall rätten vid straffmätningen, utöver brottets straffvärde, beakta återfallet (29 kap. 4 § brottsbalken).

Vid återfall i brott finns också i vissa fall en möjlighet för domstolarna att döma till ett högre straff än vad som annars kan följa på det aktuella brottet (26 kap. 3 § brottsbalken).

Den dåvarande justitieministern besvarade den 25 maj 2000 en riksdagsfråga om straffet för återfallsförbrytare (fråga nr 1999/2000:910). I frågesvaret framhöll hon sammanfattningsvis att regelsystemet är utformat så att återfall i brott beaktas på flera olika sätt. Det fanns, mot den bakgrunden, inte något skäl att föreslå ändringar i reglerna om påföljd vid återfall i brott.

Utskottet anser, i likhet med den tidigare justitieministern, att gällande lagstiftning ger goda möjligheter för domstolarna att vid straffmätningen beakta att en person har återfallit i brott. Någon lagändring är således inte påkallad. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna Ju911, Ju928 och Ju933 i nu behandlade delar.

Strängare straff

I motionerna Ju911 och Ju928 (båda m) begärs vissa förändringar i brottsbalkens påföljdsbestämmelser, bl.a. förespråkas att påföljderna i vissa fall bör skärpas. I motion Ju928 begärs att tillämpningsområdet för påföljden villkorlig dom skall inskränkas. Enligt motionärerna bör denna påföljd endast kunna väljas då det finns särskild anledning att anta att den tilltalade *inte* kommer att begå nya brott. Vidare begärs att bestämmelserna om samhällstjänst ändras på så sätt att påföljden inte får användas vid s.k. artbrott, samt att den s.k. mängdrabatten som tillämpas när någon skall dömas för flera brott minskas. Slutligen begärs i motionen en samlad översyn av straffskalorna i brottsbalken. I motion Ju911 förespråkas en höjning av straffsatserna för våldsbrott.

Rätten får döma till *villkorlig dom* för ett brott för vilket påföljden inte bedöms kunna stanna vid böter. Vid val av påföljd skall rätten som skäl för villkorlig dom beakta om det saknas särskild anledning att befara att den tilltalade inte kommer att göra sig skyldig till fortsatt brottslighet (30 kap. 7 § brottsbalken).

När brottsbalken infördes förutsattes en förhållandevis restriktiv tillämpning av påföljden villkorlig dom. Villkorlig dom fick i princip endast väljas om den tilltalade hade en så god prognos att det fanns grundad anledning att anta att någon mer ingripande påföljd inte behövdes för att avhålla den tilltalade från fortsatt brottslighet.

Rekvisiten för att välja villkorlig dom ändrades dock år 1983 då bestämmelsen fick sin nuvarande innebörd (prop. 1982/83:85, JuU26, rskr. 241). Ändringen syftade i första hand till att göra det möjligt att i större utsträckning än tidigare välja villkorlig dom som påföljd för förstagångsförbrytare.

Departementschefen anförde som skäl för ändringen bl.a. att utvidgningen av tillämpningsområdet för villkorlig dom skulle skapa möjligheter till en rationellare användning av frivårdens resurser. Därtill kom enligt departementschefen att en klarare gränsdragning mellan villkorlig dom och skyddstillsyn kunde bidra till att göra påföljdssystemet enklare och mera överskådligt samtidigt som man för dem som återföll i brott fick en naturlig skala med successivt skärpta ingripanden (prop. s. 62 f).

Villkorlig dom får, om den tilltalade samtycker till det, förenas med en föreskrift om *samhällstjänst*. Även skyddstillsyn får, med den tilltalades sam-

tycke, förenas med en föreskrift om samhällstjänst. En sådan föreskrift skall avse skyldighet att utföra oavlönat arbete i lägst 40 och högst 240 timmar (27 kap. 2 a § och 28 kap. 2 a § brottsbalken).

Samhällstjänst infördes på försök den 1 januari 1990. En föreskrift om samhällstjänst kunde då endast beslutas i samband med dom på skyddstillsyn. Systemet med samhällstjänst såsom alternativ till fängelse permanentades genom lagstiftning år 1998. Samtidigt infördes en möjlighet att meddela föreskrift om samhällstjänst vid villkorlig dom. Den nya lagstiftningen trädde i kraft den 1 januari 1999 (prop. 1997/98:96, bet. JuU21, rskr. 275, SFS 1998:604).

I propositionen uttalade sig regeringen bl.a. i frågan om möjligheten att använda samhällstjänst vid s.k. artbrott. Regeringen framhöll därvid bl.a. följande. För närvarande är samhällstjänsten avsedd att användas för främst två kategorier brottslingar, nämligen den grupp som döms till frihetsstraff efter återfall i inte alltför allvarliga förmögenhets- eller våldsbrott och den grupp som med hänsyn till brottslighetens art döms till korta fängelsestraff från 14 dagar till några få månader. Samhällstjänst kan alltså användas även vid artbrottslighet, t.ex. misshandelsbrott av inte alltför allvarlig art. Det är inte regeringens avsikt att den nu aktuella reformen skall innebära någon ändring av gällande rätt såvitt avser användningen av samhällstjänst vid artbrottslighet. Möjligheten att välja villkorlig dom eller skyddstillsyn med samhällstjänst i stället för fängelse som påföljd för brott som med hänsyn till sin art annars skulle ha lett till ett fängelsestraff bör således tillämpas med utgångspunkt i den praxis som har utvecklats på grundval av lagen om samhällstjänst (s. 95 f).

I propositionen anförde regeringen också att den hade för avsikt att utvärdera påföljdsreformen när den varit i kraft en tid (s. 182).

Frågan om i vilken utsträckning det är möjligt att döma till skyddstillsyn med föreskrift om samhällstjänst respektive villkorlig dom med föreskrift om samhällstjänst har varit föremål för Högsta domstolens prövning i ett antal fall. Av Högsta domstolens domar torde man kunna dra slutsatsen att det är möjligt att döma till samhällstjänst i rätt stor utsträckning även för brott som är av sådan art att starka skäl talar för fängelse. Avgörande för om samhällstjänst eller fängelse har valts som påföljd har varit omständigheterna kring brottet i det aktuella fallet samt den tilltalades personliga förhållanden.

När det så gäller den s.k. *mängdrabatten* följer det av 30 kap. 3 § brottsbalken att rätten, om någon döms för flera brott, normalt sett skall döma till gemensam påföljd för brottet.

Härvid gäller att böter får användas som gemensamt straff endast om böter kan följa på vart och ett av brotten. Fängelse får däremot användas som gemensamt straff om fängelse kan följa på något av brotten (25 kap. 5 § och 26 kap. 2 § brottsbalken).

Bestämmelser om fängelsestraffets längd när någon döms för flera brott finns i 26 kap. 2 § brottsbalken. Härav följer att fängelse på viss tid inte får överstiga de högsta straffen för brotten sammanlagda med varandra. Fängel-

sestraffet får inte heller överstiga det svåraste straffet med mer än ett år om det svåraste straffet är kortare än fängelse i fyra år. Om det svåraste straffet är fängelse i fyra år men inte uppgår till fängelse i åtta år får det svåraste straffet överskridas med två år. Om slutligen det svåraste straffet är fängelse i åtta år eller längre får det svåraste straffet överskridas med fyra år. Det anförda innebär t.ex. att straffet för två eller flera fall av misshandel och/eller stöld maximalt är fängelse i tre år. Om däremot flera fall av t.ex. grov stöld föreligger till bedömning är det maximala straffet fängelse i åtta år.

I sammanhanget bör även nämnas att det enligt 29 kap. 1 § brottsbalken är den samlade brottslighetens straffvärde som skall ligga till grund för domstolens bedömning beträffande straffmätningen.

Utskottet har tidigare behandlat motionsyrkanden rörande den s.k. mängd-rabatten, senast vid riksmötet 1999/2000. Utskottet vidhöll då vad utskottet tidigare anfört, nämligen att straffmaximum i en avsevärd utsträckning fick överskridas när någon skulle dömas för flera brott. Härtill kom enligt utskottet att det alltid var det samlade straffvärdet av de brott som förelåg till bedömning som skulle läggas till grund för domstolens ställningstagande i påföljdsfrågan. Utskottet ansåg mot denna bakgrund att de nuvarande reglerna erbjöd goda möjligheter att nyansera påföljdsbedömningen för det fall att den tilltalade samtidigt skulle dömas för flera brott (bet. 1999/2000:JuU7 s. 30 f).

Utskottet anser att brottsbalkens bestämmelser om påföljdsval och straffmätning har fått en tillfredsställande utformning. Enligt utskottets mening ger gällande lagstiftning domstolarna goda möjligheter att utifrån brottet och den tilltalades personliga förhållanden välja en adekvat påföljd för brottet. Goda möjligheter finns också till att nyansera påföljdsbedömningen för det fall att den tilltalade samtidigt skall dömas för flera brott. Vad gäller önskemålet om en samlad översyn av straffskalorna i brottsbalken kan utskottet inte se att det för närvarande finns behov av en sådan översyn. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna Ju911 och Ju928 i nu behandlade delar.

Straffmätningen

Ett par motioner rör domstolarnas straffmätning. I motion Ju722 (m) begärs att påföljdssystemet skall ses över för att garantera att människor döms lika oberoende av var i landet de bor. Vidare framhålls i motion Sf611 (c) vikten av att en tilltalads etniska eller kulturella bakgrund inte påverkar valet av påföljd för honom eller henne.

Av 29 kap. 1 § första stycket brottsbalken följer att straff skall, med beaktande av intresset av en enhetlig rättstillämpning, bestämmas inom ramen för den tillämpliga straffskalan efter brottets eller den samlade brottslighetens straffvärde.

Av andra stycket i samma paragraf följer att det, vid bedömningen av straffvärdet, särskilt skall beaktas den skada, kränkning eller fara som gärningen inneburit, vad den tilltalade insett eller borde ha insett om detta samt de avsikter eller motiv som han haft.

Bestämmelsen infördes den 1 januari 1989 i samband med den nya regleringen av straffmätning och påföljdsval i 29 och 30 kap. brottbalken. Av motivuttalanden följer att föreskriften att straffvärdet skall vara avgörande för straffmätningen är ett uttryck för den vikt som bör läggas på principerna om ekvivalens och proportionalitet eller, med andra ord, att lika svåra brott skall ges lika stränga straff och att svårare brott skall straffas hårdare än lindrigare brott. Även med en sådan reglering som finns i andra stycket är det emellertid, anförde departementschefen, uppenbart att det finns utrymme för högst skiftande uppfattningar om vilket straffvärde olika brott bör anses ha. Avsikten är emellertid att enskilda domares värdering i detta hänseende inte skall vara avgörande för straffmätningen. Intresset av en enhetlig behandling innebär att straffnivån för olika brott i princip skall vara oberoende av vilken domare som dömer i det enskilda fallet. Den principiella innebörden av stadgandet i det första stycket är sålunda att domstolarna vid sin bedömning av straffvärdet skall utgå från den allmänna värdering som lagstiftningen ger uttryck för samt i övrigt anpassa sig till de principer som har utvecklats genom rättspraxis (prop. 1987/88:120 s. 77 f).

BRÅ har gjort en analys rörande andelen tingsrättsdomar som ger fängelse runt om i landet (BRÅ-rapport 2000:13). Analysen bygger dels på statistik över antalet fängelsedomar från landets tingsrätter under åren 1995–97, dels på en genomgång av ett urval domar från några utvalda tingsrätter. Av analysen följer att den övervägande majoriteten av landets tingsrätter utdömer fängelsestraff i en omfattning som inte i nämnvärd grad avviker från riksgenomsnittet, men att det finns ett antal tingsrätter som tydligt avviker från detta. Bland dessa finns det både tingsrätter som tenderar att oftare döma ut fängelsestraff och tingsrätter som mer sällan tenderar att döma ut fängelsestraff. Ur ett strikt juridiskt perspektiv kan man dock inte generellt säga att dessa domar är uppenbart avvikande, utan det fanns vanligen omständigheter i de granskade fallen som kunde förklara den valda påföljden.

Utskottet konstaterar att det av BRÅ:s rapport framgår att vissa skillnader finns i vilken påföljd domstolarna väljer för ett brott. I flertalet av de granskade fallen fanns det dock enligt BRÅ omständigheter som kunde förklara den valda påföljden.

Som motionärerna framhållit är det givetvis av vikt att människor döms lika oberoende av var man är bosatt eller vilket etniskt ursprung man har. Domstolarna skall alltså döma på det sättet att lika svåra brott ges lika stränga straff. Denna skyldighet har också, som framgår ovan, kommit till uttryck i 29 kap. 1 § brottbalken. Vid bedömningen av vilken påföljd som skall väljas måste dock hänsyn tas också till omständigheterna i det enskilda fallet. Detta innebär att en individuell prövning av påföljdsfrågan skall göras i varje enskilt fall. Hänsyn kan därvid tas till en rad faktorer av vilka vissa inte har direkt med brottet att göra utan kan hänföras till t.ex. gärningsmannens ålder eller hälsotillstånd. Om påföljdsvalet i det enskilda fallet framstår som omotiverat ankommer det på åklagaren eller den tilltalade att överklaga domen. En mer enhetlig bedömning åstadkommes alltså i första hand genom utveckling

av rättspraxis. Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna Ju722 och Sf611 i nu behandlade delar.

Nöd och nödvärn

I motion Ju733 (s) begärs att lagstiftningen ändras på så sätt att det ses som en starkt förmildrande omständighet om en misshandel har skett för att förhindra ett brott, om en kvinna har skadat sin partner/expartner när han på något sätt har hotat eller angripit henne eller om en svagare part skadar en starkare part för att värja sig själv eller någon annan.

Av 24 kap. 1 § brottsbalken följer att en gärning som någon begår i nödvärn inte utgör brott om inte gärningen med hänsyn till angreppets beskaffenhet, det angräpnas betydelse och omständigheterna i övrigt är uppenbart oförsvarlig.

Rätt till nödvärn föreligger mot ett påbörjat eller överhängande brottsligt angrepp på person eller egendom, den som med våld eller hot om våld eller på annat sätt hindrar att egendomen återtas på bar gärning, den som olovligen trängt in eller försöker tränga in i rum, hus, gård eller fartyg, eller den som vägrar att lämna en bostad efter tillsägelse.

Av 24 kap. 6 § brottsbalken följer att en person som har handlat i nödvärn skall gå fri från ansvar även om han eller hon har gjort mer än vad nöden kräver, om omständigheterna var sådana att han eller hon svårligen kunde besinna sig (s.k. nödvärnsexcess).

Utskottet konstaterar att gällande rätt ger goda möjligheter att beakta om en gärning har skett för att förhindra ett brott eller avvärja ett angrepp. Någon ändring härvidlag synes inte påkallad. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion Ju733.

Påföljderna för narkotikabrott

I några motioner väcks frågor rörande påföljderna för narkotikabrott. I motion Ju723 (s) begärs att den som gör sig skyldig till narkotikabrott alltid skall dömas till en frihetsberövande påföljd. I motion Ju701 (m) begärs att åtgärder bör vidtas för att höja straffsatserna i vad avser hantering av drogen kat. Slutligen begärs i motion Ju931 (m) en lagändring så att livstids fängelse införs för grov narkotikabrottslighet.

Den som olovligen överlåter narkotika, framställer narkotika som är avsedd för missbruk, förvärvar narkotika i överlåtelsesyfte, anskaffar, bearbetar, förpackar, transporterar, förvarar eller tar annan sådan befattning med narkotika som inte är avsedd för eget bruk, bjuder ut narkotika till försäljning, förvarar eller befordrar vederlag för narkotika, förmedlar kontakter mellan säljare och köpare eller företar någon annan sådan åtgärd, om förfarandet är ägnat att främja narkotikahandel, eller innehar, brukar eller tar annan befattning med narkotika döms för narkotikabrott till fängelse i högst tre år (1 § narkotikastrafflagen (1968:64)).

Är brott som avses ovan, med hänsyn till arten och mängden narkotika samt övriga omständigheter, att anse som ringa döms till böter eller fängelse i högst sex månader (2 § samma lag).

Är brottet däremot att anse som grovt skall personen dömas för grovt narkotikabrott till fängelse i lägst två och högst tio år. Vid bedömning av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om det har utgjort ett led i en verksamhet som har bedrivits i större omfattning eller yrkesmässigt, avsett särskilt stor mängd narkotika eller eljest varit av särskilt farlig eller hänsynslös art. Bedömningen skall grundas på en sammanvägning av omständigheterna i det enskilda fallet (3 § samma lag).

När fråga är om flera brott får enligt 26 kap. 2 § brottsbalken fängelse sättas över det svåraste av det högsta straff som kan följa på brotten. Detta innebär, när det gäller grovt narkotikabrott, att påföljden som högst kan bestämmas till fängelse i 14 år. Vid återfall kan härutöver den särskilda straffskärpningsregeln i 26 kap. 3 § brottsbalken användas. Det maximala straffet blir då fängelse i 18 år.

Regeringen beslutade den 7 maj 1998 att tillkalla en narkotikakommision som skulle göra en utvärdering av samhällets narkotikapolitiska insatser sedan mitten av 1980-talet och med utgångspunkt i denna lägga förslag till sådana effektiviseringar av narkotikapolitiken som kommissionen fann möjliga (dir. 1998:19).

Narkotikakommisionen överlämnade sitt slutbetänkande Vägvalet – Den narkotikapolitiska utmaningen (SOU 2000:126) till regeringen den 19 januari 2001. Av betänkandet framgår att kommissionen inom ramen för sitt uppdrag bl.a. har granskat straffbestämmelserna i narkotikastrafflagen. Den har därvid kommit fram till att det inte finns anledning att föreslå några förändringar i de gällande straffbestämmelserna. Detta innebär bl.a. att kommissionen inte anser att det finns skäl att införa livstids fängelse i straffskalan för grovt narkotikabrott. Kommissionen har vidare funnit att den straffmätning som tillämpas i narkotikamål i dag får anses vara lämplig. Enligt kommissionens mening bör dock synen på ringa narkotikabrott avseende cannabisharts skärpas, liksom hanteringen av växtdrogen kat (s. 197 f).

Betänkandet kommer inom kort att skickas ut på remiss.

De närmare övervägandena bakom Narkotikakommisionens ställningstaganden framgår av kommissionens diskussionspromemoria nr 11 Kontroll av den illegala narkotikahandeln – åtgärder för att begränsa tillgången på narkotika. I frågan om livstidsstraff bör införas för grovt narkotikabrott eller inte anför kommissionen att livstidsstraffet bör förbehållas den allra grövsta brottsligheten som t.ex. mord. Enligt kommissionens mening finns det inte heller något som pekar på att ett införande av livstidsstraff för grovt narkotikabrott skulle avhålla dem som handlar med stora mängder narkotika från att begå dessa brott. Vid en jämförelse med andra länders lagstiftning kan Sverige inte heller enligt kommissionens mening befaras utgöra en fristad för grova narkotikabrottslingar; de fängelsestraff som döms ut i Sverige är mycket långa. Vad gäller frågan om straffmätningen anser Narkotikakommisionen

sammanfattningsvis att såväl mängden narkotika som narkotikans renhet beaktas i domstolarnas straffmätning och att den praxis som har utvecklats på området är i huvudsak lämplig. Kommissionen anser dock att frågan om mängden narkotika bör diskuteras såvitt gäller innehav av cannabisharts. Kommissionen framhåller härvid att cannabis fortfarande är den typ av narkotika som det stora flertalet av ungdomarna använder sig av, även om de syntetiska drogerna fått stå i fokus under senare tid. De cannabispreparat som tas fram i dag är också mer potenta än vad de var för några år sedan. Mot den bakgrunden är den gräns för mängden cannabisharts som enligt rättspraxis gäller för när ringa brott övergår i brott av normalgraden, maximalt 60 gram, något hög. Detta blir, anför kommissionen, inte minst tydligt vid en jämförelse med vad som gäller enligt praxis för ecstasy, där innehav av endast några enstaka tabletter medför att brottet bedöms som narkotikabrott av normalgraden. Motsvarande resonemang kan enligt kommissionen föras när det gäller växtdrogen kat. Även om missbruket av kat inte är lika utbrett som det av cannabis vållar det stora problem i vissa grupper i samhället. Enligt kommissionens mening finns det anledning att diskutera om man hittills inte sett för mildt på hanteringen av kat. För att ett brott av normalgraden skall föreligga krävs ett innehav av minst två kilo kat, och gränsen för grovt brott synes i praxis vara 400 kg. Enligt kommissionens mening framstår dessa mängder som höga. Gränserna bör därför sänkas.

Utskottet har tidigare behandlat motionsyrkanden rörande bl.a. frågan om livstidsstraff för grovt narkotikabrott, senast i januari 2000. Utskottet vidhöll därvid tidigare gjorda uttalanden som i korthet gick ut på att någon ytterligare skärpning av straffen för narkotikabrott inte var erforderlig (bet. 1999/2000:Ju7 s. 31).

Utskottet konstaterar att Narkotikakommissionen i sitt betänkande berört såväl frågan om införande av livstidsstraff för grovt narkotikabrott som frågan om straffmätningen vid narkotikabrott. Betänkandet skall nu remissbehandlas för att därefter beredas inom Regeringskansliet. Detta arbete bör inte föregripas. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna Ju701, Ju723 och Ju931 i nu behandlade delar.

Straffen inom EU för vissa brott

I motion Ju914 (kd) begärs att regeringen skall verka för att inom EU komma överens om gemensamma minimistraff för vissa brott, såsom försäljning av narkotika och sexhandel med barn.

Inom EU pågår på olika håll arbete med att finna överenskommelser i fråga om straffskalorna för vissa brott. Man försöker i dessa sammanhang normalt sett att enas om minsta gemensamma maximistraff för de aktuella brotten.

I rambeslutet om förstärkning av det straffrättsliga och övriga skyddet mot förfalskning i samband med införandet av euron (EGT L 140, 14.06.2000, s. 1) har medlemsstaterna enats om ett minsta gemensamt maximistraff om fängelse åtta år för den som i bedrägligt syfte framställer eller ändrar pengar.

Rambeslutet godkändes av riksdagen den 18 maj 2000 (prop. 1999/2000:85, bet. JuU20, rskr. 217).

Vid ministerrådet för rättsliga och inrikes frågor den 17 oktober 2000 träffades en principöverenskommelse om ett rambeslut om penningtvätt, m.m. I rambeslutet föreskrivs ett minsta gemensamt maximistraff för penningtvätt om fängelse fyra år. Regeringen har i proposition 2000/01:58 föreslagit att riksdagen skall godkänna rambeslutet.

I december 2000 lade kommissionen fram förslag till två rambeslut, ett rörande människohandel och ett rörande sexuell exploatering av barn. I rambeslutet föreslås bl.a. bestämmelser om minsta gemensamma maximistraff för sådana brott (KOM(2000)854).

Kommissionen arbetar också med ett förslag till rambeslut som rör narkotikahandel. Rambeslutet kommer att bygga på en undersökning om domstolars och brottsbekämpande organs definitioner, brottspåföljder och praktiska tillämpning av lagar i fråga om olaglig narkotikahandel som kommissionen låtit utföra. I rambeslutet kommer frågan om minimiregler för brottsrekvisit och påföljder för olaglig narkotikahandel att tas upp.

Utskottet konstaterar att det på olika håll inom EU pågår arbete för att i viss utsträckning harmonisera medlemsländernas straffskalor för vissa brott. Den svenska regeringen deltar aktivt i detta arbete. Motionsönskemålet får härigenom anses i huvudsak tillgodosett. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion Ju914 i denna del.

Övriga frågor

Vapentillstånd, m.m.

Ett antal motioner berör frågor om tillstånd att inneha vapen och ammunition. I motion Ju714 (m) begärs att vapenlagen ändras på så sätt att den som innehar vapentillstånd för jaktvapen också bör ha tillstånd att förvärva och inneha ammunition oavsett dess kaliber. I motion Ju725 (m) begärs att begränsningarna i fråga om möjligheten att erhålla vapentillstånd för jakt för vissa typer av vapen, t.ex. salongsgevär, tas bort. Slutligen begärs i motion Ju902 (m) att kravet på tillstånd för att få använda ljuddämpare på jaktvapen tas bort för ljuddämpare som inte reducerar ljudet mer än till en nivå av 125 decibel.

Vapenlagen (1996:67) har nyligen varit föremål för en översyn (prop. 1999/2000:27, bet. 1999/2000:JuU9, rskr. 1999/2000:150). Riksdagen beslutade därvid om vissa skärpningar i vapenlagen, bl.a. i fråga om möjligheterna att erhålla vapentillstånd. Det främsta syftet med ändringarna var att motverka att skjutvapen kommer till användning vid våldsbrott eller på annat sätt missbrukas.

När det gäller tillstånd till innehav av jaktvapen följer det av 2 kap. 4 § vapenförordningen (1996:70) att den som har avlagt jägarexamen skall anses ha behov av jaktvapen, om inte särskilda skäl föranleder annat. Behovet skall anses motsvara fyra vapen om det inte finns omständigheter som talar för att

sökanden behöver fler jaktvapen än så. Tillstånd till fler än sex jaktvapen får beviljas endast om sökanden visar att det finns ett mycket kvalificerat behov.

Av 2 kap. 5 § samma förordning följer att tillstånd att inneha s.k. salongsgevär endast får meddelas för avlivande av fällfångat vilt.

Enligt vad utskottet har inhämtat från Rikspolisstyrelsen är skälet till begränsningen såvitt avser salongsgevär att detta vapen har ansetts mindre lämpligt för jakt än andra liknande vapentyper, t.ex. s.k. klass 4-studsare.

Av 2 kap. 8 § vapenlagen följer att den som har tillstånd eller rätt att inneha ett visst vapen för skjutning utan särskilt tillstånd får inneha ammunition till vapnet. I övrigt krävs särskilt tillstånd för att få inneha ammunition.

Tillstånd krävs också för innehav av ljuddämpare. Av 2 kap. 5 § vapenförordningen följer att sådant tillstånd får meddelas till skydd för hälsa eller miljö vid jakt och målskjutning, om det är särskilt påkallat.

Den dåvarande justitieministern besvarade den 25 maj 2000 en riksdagsfråga om ljuddämpare på jaktvapen (fråga 1999/2000:969). I frågesvaret framhöll hon bl.a. följande. Skälet till att tillståndsplikt infördes var bl.a. att motverka olaga jakt med hjälp av vapen försedda med sådan utrustning. Ljuddämpare är vidare eftertraktade i vissa kriminella kretsar. En ljuddämpare som reducerar ljudet till 125 decibel torde inte medföra att vapnets skottljud blir så lågt att det skulle underlätta olaga jakt i någon större utsträckning. Däremot minskar risken för hörselskador redan vid den nivån. Det finns därför anledning att analysera förutsättningarna för att använda ljuddämpare som reducerar ljudet till 125 decibel för att förebygga hörselskador. Inom Rikspolisstyrelsen pågår ett sådant arbete.

Enligt vad utskottet har inhämtat arbetar Rikspolisstyrelsen med ett förslag till regeringen om möjligheterna att ta bort kravet på tillstånd för ljuddämpare som reducerar ljudet ner till 125 decibel.

Utskottet vill inledningsvis framhålla att de ändringar som gjordes i vapenlagen under föregående år bl.a. syftade till att minska tillgången till skjutvapen för att motverka att sådana vapen kommer till användning vid våldsbrott eller på annat sätt missbrukas. Enligt utskottet vore det oförenligt med ett sådant ställningstagande att tillåta innehav av vapen och ammunition i vidare omfattning än den nuvarande regleringen medger. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna Ju714 och Ju725.

Vad gäller frågan om tillståndskravet för ljuddämpare anser utskottet att Rikspolisstyrelsens arbete i frågan bör avvaktas. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion Ju902.

Språket i brottsbalken

Ett enklare språk i brottsbalken efterfrågas i motion Ju718 (s).

Allmänt gäller enligt de av Statsrådsberedningen utgivna Riktlinjer för författningsskrivning (Ds 1998:66) att språket i en författning skall vara så en-

kelt och klart som möjligt. I författningsarbetet bör följas de skrivregler och riktlinjer för författningsspråket som Statsrådsberedningen givit ut.

I samband med att utskottet behandlade en skrivelse från regeringen om ett nytt offentligt rättsinformationssystem (bet. 1998/99:JuU11) uttalade utskottet att det alltid måste vara en strävan att göra språket i t.ex. lagar och förordningar så enkelt och klart som möjligt. Ett språkvårdande arbete pågår också sedan länge på många håll inom den offentliga förvaltningen. I Regeringskansliet finns t.ex. en särskild enhet med uppgift att bl.a. granska – och förbättra – den språkliga utformningen av lagar och förordningar.

Utskottet uttalade sig senast i frågan i januari 2000. Utskottet framhöll då att språket i lagar och andra författningar bör vara så enkelt och klart som möjligt. Samtidigt underströk utskottet att sådana texter måste uppfylla bl.a. krav på klarhet, stringens och inbördes logiskt sammanhang, vilka inte alltid låter sig förena med en långt driven enkelhet i språket. Det behov av rent språkliga förändringar som kan finnas i fråga om brottsbalken borde enligt utskottets mening beaktas inom ramen för det fortlöpande lagstiftningsarbetet. Någon särskild språklig översyn kunde enligt utskottet inte anses erforderlig (bet. 1999/2000:Ju7 s. 39).

Utskottet vidhåller sina tidigare uttalanden i frågan och föreslår att riksdagen avslår motion Ju718.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Skadestånd vid tortyr, m.m. (punkt 2)

av Yvonne Oscarsson (v) och Sven-Erik Sjöstrand (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager med anledning av motion 2000/01:Ju705 (delvis) som sin mening för regeringen vad som anförts i denna reservation.

Ställningstagande

För offren för krigsförbrytelser och andra grova kränkningar av mänskliga rättigheter är det viktigt att rättvisa skipas och att de drabbade ges upprättelse. Det är naturligtvis av största betydelse att de ansvariga ställs inför rätta och döms för sina brott. För att offren skall kunna gottgöras är det också viktigt att det finns möjligheter att driva en skadeståndsprocess mot förövarna. Vi ifrågasätter om de svenska reglerna om forum i tvistemål är tillräckliga i detta avseende. Regeringen bör därför ges i uppdrag att utreda möjligheterna att i de aktuella fallen utvidga rätten att föra en talan om skadestånd i Sverige.

2. Diskriminering på grund av kön (punkt 5)

av Kia Andreasson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager med anledning av motion 2000/01:A808 yrkande 12 som sin mening för regeringen vad som anförts i denna reservation.

Ställningstagande

Enligt min uppfattning är det otillfredsställande att könsdiskriminering endast är förbjuden inom arbetslivet. Det är inte ovanligt att kvinnor diskrimineras på grund av sitt kön även i andra sammanhang. Till exempel kan en näringsidkare i dag avslå en låneansökan eller kräva extra säkerhet med motiveringen att ensamstående kvinnor är dåliga på att betala tillbaka lån. Regeringen bör därför ge den utredning som skall studera möjligheterna till en mer generell lagstiftning mot diskriminering i uppdrag att särskilt överväga införandet av ett allmänt förbud mot diskriminering på grund av någons kön.

3. Försäljning av sexuella tjänster (punkt 7)

av Fredrik Reinfeldt (m), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m), Jeppe Johnsson (m) och Siw Persson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager med anledning av motion 2000/01:Ju716 som sin mening för regeringen vad som anförts i denna reservation.

Ställningstagande

I samband med riksdagens behandling av förslaget till lag om förbud mot köp av sexuella tjänster uttalade vi att nackdelarna med en sådan kriminalisering övervägde. Vi framhöll att lagstiftningen skulle bli ineffektiv, eftersom den skulle medföra bevisvärigheter. Vi framhöll också att lagen kunde öka den dolda prostitutionen, vilket skulle försvåra de sociala myndigheternas kamp mot nyrekryteringen till prostitutionen. Slutligen underströk vi att det här var mera fråga om ett socialpolitiskt än ett kriminalpolitiskt problem. Vi anser att de erfarenheter som finns av lagens tillämpning visar på styrkan i vad vi den gången anförde. Enligt vår mening bör lagen därför upphävas. Det ankommer på regeringen att återkomma till riksdagen med ett lagförslag som tillgodoser detta.

4. Barnpornografi (punkt 8)

av Ingemar Vänerlov (kd) och Ragnwi Marcelind (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager med anledning av motion 2000/01:Ju715 som sin mening för regeringen vad som anförts i denna reservation.

Ställningstagande

Det undantag som gjorts från det straffbara området har bl.a. medfört att innehav av vissa barnpornografiska framställningar inte kunnat föranleda åtal trots att fråga varit om alster som skildrat verkliga barn och som av barnorganisationer och en stor del av allmänheten uppfattats som barnpornografiska. Som exempel kan nämnas ett nyligen aktualiserat fall där åtal inte väcktes i fråga om en av Moderna museet visad videofilm som framställde en vuxen man med ett naket litet barn i en starkt sexualiserad framställning. Organisationen Barnens rätt i samhället, BRIS, sade om filmen att den riskerar att stimulera till pedofili.

Enligt vår uppfattning måste denna lagstiftning ha ett barnperspektiv och se på frågan utifrån barnets bästa. Det är inte acceptabelt att lagen tycks skapa vissa barnpornografiska frizoner. Regeringen bör därför ges i uppdrag att se

över lagstiftningen och återkomma till riksdagen med ett förslag till lagändring.

5. Elektroniska anslagstavlor (punkt 10)

av Gunnel Wallin (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager med anledning av motion 2000/01:K341 yrkande 4 som sin mening för regeringen vad som anförts i denna reservation.

Ställningstagande

Jag anser att det inte är rimligt att en tillhandahållare av en elektronisk anslagstavla skall kontrollera alla de meddelanden som skickas in till den. De mängder av meddelanden som strömmar in låter sig i praktiken knappast kontrolleras. Härtill kommer att kommunikation via en elektronisk anslagstavla snarast liknar kommunikation via telefon. Att införa en särskild reglering av denna form av kommunikation bara för att den utnyttjar datatekniken innebär en onödigt särlagstiftning. Problemen med elektroniska anslagstavlor bör i stället lösas inom ramen för de straffrättsliga regler som redan finns. Lagen om ansvar för elektroniska anslagstavlor bör således upphävas. Det ankommer på regeringen att återkomma till riksdagen med ett lagförslag som tillgodoser detta.

6. IT-relaterad brottslighet (punkt 11)

av Fredrik Reinfeldt (m), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m), Jeppe Johnsson (m) och Siw Persson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager med anledning av motion 2000/01:T717 yrkande 14 som sin mening för regeringen vad som anförts i denna reservation.

Ställningstagande

Det är i och för sig bra att arbete pågår inom Europarådet och EU på området. Detta är dock inte tillräckligt. Enligt vår uppfattning måste hela det straffrättsliga området snarast anpassas till de krav som den nya IT-världen ställer. Det gäller inte minst att säkerställa att lagskydd inte blir beroende av huruvida det skyddsvärda återfinns i logisk eller fysisk form. Regeringen bör få i uppdrag att tillsätta en utredning som skall se över frågan om IT-relaterade brott och vilka lagstiftningsåtgärder som krävs för att på ett effektivt sätt kunna bekämpa sådana brott.

7. Psykisk misshandel (punkt 12)

av Siw Persson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager med anledning av motion 2000/01:A812 yrkande 17 som sin mening för regeringen vad som anförts i denna reservation.

Ställningstagande

Vid mindre allvarliga former av psykisk misshandel kan det vara svårt att styrka att denna lett till sådana medicinskt påvisbara effekter som krävs för att kunna döma till ansvar för misshandel. Det vore enligt min uppfattning värdefullt om det gick att kriminalisera även "lindrig" psykisk misshandel. Regeringen bör därför ges i uppdrag att utreda frågan.

8. Rån (punkt 13)

av Fredrik Reinfeldt (m), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m) och Jeppe Johnsson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager med anledning av motion 2000/01:Ju712 som sin mening för regeringen vad som anförts i denna reservation.

Ställningstagande

Antalet rån och rånförsök ökar ständigt. Det blir också allt vanligare att skjutvapen och vapenattrapper används i dessa sammanhang. De brottsoffer som utsätts för ett rån som sker medelst ett skjutvapen eller en vapenattrapp upplever ofta ett dödligt hot. Mot den bakgrunden finns det anledning att se ännu allvarligare på sådana brott. Rån som begås med hjälp av skjutvapen eller vapenattrapper skall sålunda alltid vara att rubricera som grova rån. Det ankommer på regeringen att återkomma till riksdagen med ett lagförslag som tillgodoser vad vi nu anför.

9. Brott mot poliser m.fl. i deras tjänsteutövning (punkt 16)

av Fredrik Reinfeldt (m), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m) och Jeppe Johnsson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager med anledning av motion 2000/01:Ju708 som sin mening för regeringen vad som anförts i denna reservation.

Ställningstagande

Enskilda tjänstemän vars uppgift är att upprätthålla rättsordningen, t.ex. poliser, åklagare och personal inom kriminalvården, utsätts i ökande utsträckning för våld och hot om våld. I vissa fall har det hänt att dessa personer inte har fått något stöd från samhället när de har utsatts för sådana brott eftersom de på grund av sitt utsatta arbete har haft att tåla mer än vad andra grupper skulle behöva göra. Detta är enligt vår mening helt oacceptabelt. Det borde vara så att den som i sitt arbete försöker upprätthålla rättsordningen också får ett starkt stöd av samhället. Regeringen bör därför ges i uppdrag att utreda hur skyddet för myndighetsutövande personal kan bli bättre och återkomma till riksdagen med förslag till erforderliga lagändringar.

10. Livstidsstraffet (punkt 21)

av Yvonne Oscarsson (v), Kia Andreasson (mp), Siw Persson (fp) och Sven-Erik Sjöstrand (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 21 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager med anledning av motionerna 2000/01:Ju702, 2000/01:Ju706, 2000/01:Ju710 yrkande 1 och 2000/01:Ju933 yrkande 28 och med avslag på motion 2000/01:Ju921 yrkande 20 som sin mening för regeringen vad som anförts i denna reservation.

Ställningstagande

Antalet livstidsdömda i svenska kriminalvårdsanstalter har ökat under 1990-talet. Härtill har framför allt bidragit att regeringens nådepraxis blivit mera restriktiv, vilket medfört att den faktiska strafftiden blivit längre. Livstidsstraffet är enligt vår mening inte tillfredsställande från förutsägbarhetssynpunkt, eftersom straffet regelmässigt genom nåd omvandlas till ett tidsbestämt straff. Denna ordning innebär dessutom att det är regeringen och inte domstolen som bestämmer straffets längd, vilket är otillfredsställande från konstitutionell utgångspunkt. Vi anser därför att livstidsstraffet skall avskaffas. Det får ankomma på regeringen att tillsätta en utredning med uppgift att se över hur man kan ersätta livstidsstraffet med tidsbestämda fängelsestraff.

Det anförda innebär att vi ställer oss bakom motionerna Ju702, Ju706, Ju710 och Ju933 i här behandlad del. Motion Ju921 bör däremot avslås.

11. Återfall i brott (punkt 22)

av Fredrik Reinfeldt (m), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m) och Jeppe Johnsson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 22 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager med anledning av motionerna 2000/01:Ju911 yrkande 4, 2000/01:Ju928 yrkande 1 och 2000/01:Ju933 yrkande 27 som sin mening för regeringen vad som anförts i denna reservation.

Ställningstagande

Det är allmänt känt att det är en liten del kroniska brottslingar som svarar för en stor del av den totala brottsligheten i Sverige. Det borde enligt vår mening vara en självklarhet att dessa personer blev föremål för en särskild behandling av de rättsvårdande myndigheterna. Återfall i brottslighet av samma art och svårhet måste på ett tydligt sätt leda till straffskärpningar. Det finns enligt vår mening inte anledning att ge personer som har begått likartad brottslighet vid tre eller flera tillfällen någon särskild rabatt. Dessa borde i stället alltid ådömas det maximala straff som kan följa på brottet. Det får ankomma på regeringen att till riksdagen återkomma med ett lagförslag som tillgodoser vad vi nu anför.

Det anförda innebär att vi ställer oss bakom motionerna Ju911, Ju928 och Ju933 i nu berörda delar.

12. Återfall i brott (punkt 22)

av Siw Persson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 22 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager med anledning av motion 2000/01:Ju933 yrkande 27 och med avslag på motionerna 2000/01:Ju911 yrkande 4 och 2000/01:Ju928 yrkande 1 som sin mening för regeringen vad som anförts i denna reservation.

Ställningstagande

Studier visar att en begränsad grupp personer står för en mycket stor andel av brottsligheten. Mot den bakgrunden kan det te sig som stötande för allmänheten, inte minst de personer som varit utsatta för brott, att återfallsförbrytare i vissa fall får en betydande straffrabatt eller slipper åtal för mindre förseelser. Enligt min mening skall brottslingar som vid upprepade tillfällen återfaller i brottslighet successivt och systematiskt ådömas allt längre straff. Detta bör komma till klarare uttryck i brottsbalken. Det ankommer på regeringen att till riksdagen återkomma med ett förslag som tillgodoser vad jag nu anför.

Det anförda innebär att jag ställer mig bakom motion Ju933. Jag är däremot inte beredd att ställa mig bakom den lösning som förordas i motionerna Ju911 och Ju928, varför dessa motioner bör avslås.

13. Strängare straff (punkt 23)

av Fredrik Reinfeldt (m), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m) och Jeppe Johnsson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager med anledning av motionerna 2000/01:Ju911 yrkande 2 och 2000/01:Ju928 yrkandena 2, 4, 5 och 6 som sin mening för regeringen vad som anförts i denna reservation.

Ställningstagande

Varje rättssamhälle måste ha ett fungerande och allmänt accepterat påföljds-system. För att upprätthålla lagen är det nödvändigt att utdöma tydliga och proportionerliga straff. Enligt vår uppfattning brister dagens svenska påföljds-system i proportionalitet. De fastlagda straffskalorna i kombination med en rad regler för påföljdsbestämning och straffmätning har lett till en domstols-praxis som inte sällan strider mot medborgarnas uppfattning om lämpliga straffnivåer. För att komma till rätta med detta problem och åstadkomma ett mer proportionerligt påföljdssystem anser vi att en rad åtgärder måste vidtas.

Tillämpningsområdet för villkorlig dom måste inskränkas. Enligt vår uppfattning borde villkorlig dom endast kunna komma i fråga i de fall då det finns särskild anledning att anta att den tilltalade *inte* kommer att begå nya brott.

Vidare måste bestämmelserna om samhällstjänst ändras. Enligt vår mening skall det framgå av lagen att en person aldrig skall kunna ådömas samhällstjänst vid s.k. artbrottslighet. Det är direkt stötande att en person som misshandlat sin hustru eller sambo skall kunna få samhällstjänst som påföljd för brottet.

Härutöver krävs det att bestämmelserna om s.k. mängdrabatt ändras. Enligt vår mening skall varje brott avspeglas i straffet på ett tydligare sätt än vad som sker i dag. Ett regelsystem som innebär att samtliga brott på ett tydligt sätt beaktas vid straffmätningen skulle enligt vår mening ge flera goda effekter. Bland annat skulle det sända en tydlig signal från samhället om att ytterligare brottslighet inte accepteras. Det skulle dessutom leda till färre brott och brottsoffer.

Slutligen måste en samlad översyn av straffskalorna i brottsbalken göras. De nu gällande straffskalorna har tillkommit vid olika tidpunkter under en 60-årsperiod och har därför en rad samordningsbrister. Speciellt överlappningen mellan olika gradindelade brott är ibland svår att överblicka. Vid översynen bör regeringen också överväga att höja straffskalorna för vissa

brott. Detta gäller särskilt straffskalorna för våldsbrott. För denna typ av brott, t.ex. misshandel, visar domstolarnas praxis på att alltför låga straff döms ut. Enligt vår mening är det viktigt att det straff som en person kan förvänta sig att få till följd av brottet verkar så avskräckande att han avhåller sig från att begå brott.

Det får ankomma på regeringen att till riksdagen återkomma med ett lagförslag som tillgodoser vad vi nu anfört.

14. Påföljderna för narkotikabrott (punkt 26)

av Fredrik Reinfeldt (m), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m) och Jeppe Johnsson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 26 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager med anledning av motionerna 2000/01:Ju701 och 2000/01:Ju931 yrkande 8 och med avslag på motion 2000/01:Ju723 som sin mening för regeringen vad som anförts i denna reservation.

Ställningstagande

Narkotikamissbruket är ett stort samhällsproblem, inte minst med hänsyn till de stora sociala problem det orsakar. Därtill kommer att det inom narkotikahandlingen finns enorma vinster att göra, vilket medför att narkotikabrottslingarna profiterar hänsynslöst på andra människors beroende och olycka. I detta perspektiv – och med hänsyn till det allmänna rättsmedvetandet – är de straff som i dag döms ut inte alltid tillräckliga.

Enligt vår mening måste regeringen verka för att riktpunkten för närhantling med drogen kat är att bedöma som grovt narkotikabrott avsevärt sänks.

Vidare borde regeringen ges i uppdrag att till riksdagen återkomma med ett förslag till lagändring som innebär att livstids fängelse kan dömas ut för grovt narkotikabrott.

Det nu anförda innebär att vi ställer oss bakom motionerna Ju701 och Ju931 i berörda delar. Motion Ju723 bör däremot inte föranleda någon åtgärd.

Särskilda yttranden

1. Klotter

Fredrik Reinfeldt (m), Ingemar Vänerlov (kd), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m), Ragnwi Marcelind (kd), Jeppe Johnsson (m), Gunnel Wallin (c) och Siw Persson (fp) anför:

Klotter är enligt vår uppfattning ett mycket stort samhällsproblem. Det är därför tillfredsställande att ändrad lagstiftning och andra åtgärder mot klotter nu övervägs inom Regeringskansliet. Vi utgår från att de förslag regeringen kommer att lägga fram innebär att klottret kan bekämpas med kraftfulla medel på ett mer effektivt sätt.

2. Vapentillstånd m.m.

Fredrik Reinfeldt (m), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m) och Jeppe Johnsson (m) anför:

Tio procent av den svenska befolkningen har en hörselskada. Av dessa hundratusentals människor är en stor del jägare. Att tillåta jägare att använda ljuddämpare som reducerar ljudet ner till en nivå av 125 decibel skulle betydligt minska risken för ytterligare hörselskador. Sådana ljuddämpare borde därför, i likhet med kikarsikte, vara ett tillbehör som inte kräver något särskilt tillstånd. Med hänsyn till att Rikspolisstyrelsen för närvarande arbetar med frågan avstår vi emellertid från att reservera oss till förmån för motion Ju902.

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden

2000/01:Ju701 av Elizabeth Nyström och Lars Björkman (m) vari yrkas: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om ändrad riktpunkt för grovt narkotikabrott vid innehav av drogen kat.

2000/01:Ju702 av Kia Andreasson m.fl. (mp) vari yrkas: Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring i lagen så att livstidsstraffet omvandlas till ett tidsbestämt straff.

2000/01:Ju703 av Johan Pehrson och Sofia Jonsson (fp, c) vari yrkas: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om brottsbalkens påföljdsregler då lagöverträdaren är påverkad av allvarlig psykisk störning.

2000/01:Ju704 av Jeppe Johnsson (m) vari yrkas: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om införande av smuglingsavgift.

2000/01:Ju705 av Gudrun Schyman m.fl. (v) vari yrkas: Riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning med uppgift att utforma förslag om implementering av FN:s tortyrkonvention i svensk rätt genom tillskapandet av ett särskilt tortyrbrott, samt med uppgift att se över jurisdiktionsreglerna i tvistemål i enlighet med vad i motionen anförts.

2000/01:Ju706 av Gudrun Schyman m.fl. (v) vari yrkas: Riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning med uppdrag att utreda förutsättningarna för att ersätta livstidsstraffet med tidsbestämda straff.

2000/01:Ju707 av Mikael Oscarsson (kd) vari yrkas:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att förberedelse och försök till skadegörelse straffbeläggs.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att straffet för grova skadegörelsebrott skärps till ett års fängelse.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om en riksomfattande handlingsplan mot klotter.

2000/01:Ju708 av Maud Ekendahl (m) vari yrkas: Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagändring så att skyddet för myndighetsutövande personal blir bättre när de i sin myndighetsutövning utsätts för våld, hot om våld och kränkningar.

2000/01:Ju710 av Ragnwi Marcelind m.fl. (kd) vari yrkas:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att utreda livstidsstraffet.

2000/01:Ju712 av Maud Ekendahl och Leif Carlson (m) vari yrkas: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att alla rån där hot med skjutvapen alternativt vapenattrapper förekommer skall klassas som grova.

2000/01:Ju713 av Magnus Jacobsson (kd) vari yrkas: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om översyn av lagen om hets mot folkgrupp.

2000/01:Ju714 av Carl G Nilsson (m) vari yrkas: Riksdagen beslutar om ändring av vapenlagstiftningen i enlighet med vad som anförs i motionen.

2000/01:Ju715 av Alf Svensson och Inger Davidsson (kd) vari yrkas: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att lagen om innehav av barnpornografi skall ses över.

2000/01:Ju716 av Gunnar Axén (m) vari yrkas: Riksdagen beslutar att avskaffa lagen (1998:408) om förbud mot köp av sexuella tjänster.

2000/01:Ju717 av Björn Leivik (m) vari yrkas: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ändring av brottsbalken avseende ändring av preskriptionstiden för sexualbrott.

2000/01:Ju718 av Karin Olsson och Marianne Carlström (s) vari yrkas: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av ett förenklat språk i brottsbalken.

2000/01:Ju719 av Alf Svensson och Per Landgren (kd) vari yrkas:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett upphävande av preskriptionsbestämmelserna i brottsbalken vad gäller folkmord.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ratificering av Europarådets konvention om förbud mot preskription av bl.a. folkmordsbrott från 1974 samt av ovan refererade FN-konvention från 1968.

2000/01:Ju720 av Kerstin Kristiansson Karlstedt m.fl. (s) vari yrkas: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om skärpt straff för smuggling.

2000/01:Ju722 av Maud Ekendahl och Elizabeth Nyström (m) vari yrkas: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att domstolarna bör döma lika.

2000/01:Ju723 av Hans Hoff och Bengt Silfverstrand (s) vari yrkas: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en ändring av narkotikastrafflagen.

2000/01:Ju724 av Tasso Stafilidis m.fl. (v, s, c, fp, mp) vari yrkas:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av tillämpningen av brottsbalkens stadgande om försvårande omständighet (29 kap. 2 § 7 BrB) vid homofobiska brott.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om undantag för transpersoner från skydd mot diskriminering på grund av sexuell läggning.

2000/01:Ju725 av Olle Lindström (m) vari yrkas: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen framförs om att avskaffa särlagstiftningen gällande utseende, funktion, längd och vikt på skjutvapen.

2000/01:Ju726 av Göran Norlander m.fl. (s) vari yrkas: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av tillämpningen av trafikbrottslagen.

2000/01:Ju727 av Bengt Silfverstrand (s) vari yrkas: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av lagstiftningen vad gäller brott mot demokratin.

2000/01:Ju728 av Karin Olsson m.fl. (s) vari yrkas: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att incestbrott och mord inte skall omfattas av någon preskriptionstid.

2000/01:Ju729 av Urban Ahlin och Monica Green (s) vari yrkas: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att införa en minimitid för personer dömda till rättspsykiatrisk vård.

2000/01:Ju732 av Catherine Persson (s) vari yrkas: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om särskild lagstiftning avseende sexualbrott och barn.

2000/01:Ju733 av Hillevi Larsson (s) vari yrkas:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att lagstiftningen ändras så att det ses som en starkt förmildrande omständighet vid misshandel av brottsling om denna misshandel skett i samband med att en medborgare visat civilkurage och ingripit för att förhindra ett brott.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det bör vara en starkt förmildrande omständighet om en kvinna skadat sin partner/expartner när han brutit mot besöksförbud och trängt sig in i hennes bostad eller på annat sätt hotat eller angripit henne.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det bör vara en starkt förmildrande omständighet när en svagare part skadar en starkare part för att värja sig själv eller någon annan.

2000/01:Ju734 av Hillevi Larsson (s) vari yrkas: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att brott med sexistiska motiv av rättsväsendet skall betraktas som lika allvarliga som brott med rasistiska motiv.

2000/01:Ju805 av Maud Ekendahl och Elizabeth Nyström (m) vari yrkas: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om intensifierad kamp mot klottrarna genom att signaturavslöjande bilder godkänns som bevismaterial.

2000/01:Ju902 av Jan-Evert Rådström och Lars Björkman (m) vari yrkas: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ljuddämpare ner till 125 decibel på jaktvapen bör undantas från licenskrav.

2000/01:Ju911 av Bo Lundgren m.fl. (m) vari yrkas:

2. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av brottsbalken i syfte att höja straffsatserna för våldsbrott.

4. Riksdagen beslutar att införa lagstadgade minimistraff för återfallsförbrytare i enlighet med vad som anförs i motionen.

2000/01:Ju914 av Ragnwi Marcelind m.fl. (kd) vari yrkas:

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en gemensam europeisk straffrätt för vissa grova brott.

2000/01:Ju921 av Lennart Daléus m.fl. (c) vari yrkas:

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att skydda minoriteter mot brott.

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en strängare lagteknisk syn på militära vapenstölder införs.

20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av livstidsstraff och införande av ett tidsbestämt maximistraff vid sidan om.

2000/01:Ju928 av Gun Hellsvik m.fl. (m) vari yrkas:

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram lagförslag om obligatoriska maxstraff i enlighet med vad i motionen anförs.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en generell översyn av straffskalorna.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om mängdrabatterna vid flerfaldig brottslighet.

5. Riksdagen begär att regeringen lägger fram lagförslag om villkorlig dom i enlighet med vad som anförs i motionen.

6. Riksdagen begär att regeringen lägger fram lagförslag om samhällstjänst vid artbrottslighet.

2000/01:Ju929 av Gun Hellsvik m.fl. (m) vari yrkas:

8. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av de nuvarande bestämmelserna i 16 kap. 10 c § brottsbalken om otillåten utlämning av film eller videogram i enlighet med vad som anförs i motionen.

2000/01:Ju930 av Gun Hellsvik m.fl. (m) vari yrkas:

9. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till skärpning av straff för övergrepp i rättsak.

2000/01:Ju931 av Gun Hellsvik m.fl. (m) vari yrkas:

8. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till straffskärpning för grovt narkotikabrott i enlighet med vad som anförs i motionen.

2000/01:Ju933 av Siw Persson och Johan Pehrson (fp) vari yrkas:

27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om återfallsförbrytare.

28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om livstidsstraff.

2000/01:K341 av Åsa Torstensson m.fl. (c) vari yrkas:

4. Riksdagen beslutar att lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor skall upphöra att gälla.

2000/01:L459 av Ana Maria Narti m.fl. (fp) vari yrkas:

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av brottsbalkens straffskärpningsbestämmelse.

2000/01:U635 av andre vice talman Eva Zetterberg m.fl. (v, kd, c, fp, mp) vari yrkas:

3. Riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning med uppgift att utforma förslag om implementering av FN:s tortyrkonvention i svensk rätt genom tillskapandet av en lagstiftning om tortyr.

2000/01:Sf611 av Lennart Daléus m.fl. (c) vari yrkas:

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den etniska eller kulturella bakgrunden inte får påverka utfallen av rättsliga processer.

2000/01:So450 av Matz Hammarström m.fl. (mp) vari yrkas:

18. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring i relevant lagstiftning så att homosexuella omfattas av bestämmelsen om hets mot folkgrupp.

19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om våld mot invandrare och homosexuella.

2000/01:So455 av Inger Davidsson m.fl. (kd) vari yrkas:

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen skall verka för effektiv extraterritoriell lagstiftning gällande sexbrott mot barn.

2000/01:T211 av Kenth Skårvik m.fl. (fp) vari yrkas:

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att fylleri och droger måste bekämpas i all trafik.

2000/01:T717 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas:

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om översyn av straffrätten inom IT-området.

2000/01:A808 av Matz Hammarström m.fl. (mp) vari yrkas:

12. Riksdagen begär att regeringen enligt vad som anförs i motionen ger tilläggsdirektiv till Diskrimineringsutredningen.

2000/01:A812 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) vari yrkas:

17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en kriminalisering av "lindrig" psykisk misshandel blir föremål för förnyat utredande.